

Ferdinand von Wrangell'i nimeline
Roela Põhikool

NII SEE NIMI TULI...

Kodu-uurimistöö

Koostaja: Karl Essi (7. klass)
Juhendaja: Maret Tralla

Roela 2001

SISUKORD

Sissejuhatus	3
1. Ferdinand Friedrich Georg Ludwig von Wrangelli elulugu.....	4
2. Roela mõisa mets ja park	8
3. Pro Scola	10
4. Kodulooline päev 3. august 1996. aastal.....	11
5. Roela Põhikooli arengukava (1997-2001) üks suundadest	15
6. Ekskursioon Tallinnasse.....	17
7. Virulased Võrumaal admiral Ferdinand von Wrangelli lapsepõlvemaal.....	18
8. Hurmi ja Joosu mõisatest Roela koolile.....	21
9. Wrangelli toa avamine 25. mai 1998. a.....	24
10. Wrangelli büsti avamine.....	25
11. Seinapildi avamine 16. aprill 1999. a.	26
12. Koduloopäev 25. mai 1999. a.....	28
13. Ferdinand von Wrangelli sõbrad ja reisikaaslased	31
14. Nimetahvli avamine	35
Kokkuvõte	38
Kasutatud allikate ja kirjanduse loetelu.....	39
LISA 1. Vinni Vallavolikogu määrus 14.12.1999 nr 44: Roela Põhikooli nime muutmine ja põhimääruse kinnitamine.....	40

SISSEJUHATUS

Paljud teavad, et Wrangelli nime kannavad mäemassiiv Alaska kaguosas, saar Põhja-Jäämeres, üks linn ja indiaani suguharu Alaskal. 1999. a. 14. detsembril lisandus sellesse ritta üks Eesti kool – Roela Põhikool. (Lisa 1)

Roela ja selle ümbrusega on Wrangellite elu seotud 1840. aastast, kui maadeuurija ostis Roela mõisa, et rajada oma perekonnale kodu. Viru-Jaagupi kalmistule on maetud admiral oma abikaasaga perekonna matmispaika. Matmispaik asetseb kalmistu kabeli vahetus läheduses – kiviaiaga piiratud alal.

Admiral Ferdinand von Wrangell on meie kodupaiga suurkujuks ja seetõttu tahaksimegi temast pikalt, põhjalikult ja lugupidamisega kirjutada ning säilitada koolis kogutud materjalid.

Minu kodu-uurimuslik töö „Nii see nimi tuli...” sisaldab andmeid Ferdinand von Wrangelli elust ja tegevusest ning kooli kollektiivi ettevõtmistest nime saamiseks.

Ferdinand von Wrangell on öelnud, et oma elu kõige õnnelikumaks peab ta päevi, mida veetis Arktika tähistaeva all, kuid unustamatult kaunid on olnud päevad Roela mail perekonna ringis.

1. FERDINAND FRIEDRICH GEORG LUDWIG VON WRANGELLI ELULUGU

Ferdinand von Wrangell.

Tulevane maadeuurija Ferdinand Ludwig sündis 29. detsembril 1796. a Pihkvas. Ferdinandi lapsepõlv ja kooliaastad möödusid Joosus, Võrus ja Nursis. Kui Ferdinand sai üheksaseks, siirdus pere laste haridustee jätkamise huvides Võrru. Seal õppis Ferdinand Barbara von Wrangelli Tütarlaste 2. astme Erainstituudis. Varsti jõuti veendumusele, et poisid tütarlaste kooli ei sobi ja Ferdinand saadeti oma emapoolse tädi F. v. Freymanni ja onu juurde Nursi mõisas. Liivimaa kaunis loodus, julged poistemängud metsades, ujumine ojas iga ilmaga ja igal aastaajal karastasid poissi varakult. Erilist naudingut pakkusid pikad ratsaretked oma lemmikhobusega.

Paraku tegi õnnelikule lapsepõlvele lõpu vanemate varane surm: 10-aastasena kaotas ta ema ja pool aastat hiljem, 1807 ka isa. Samas jäid nad ka varandusest ilma. Vanemate sures oli seitsmest lapsest elus veel viis. Lapsed anti kasvatada sugulaste ja sõprade peredesse. Aastani 1808 jäi Ferdinand veel Nursi mõisas.

Tema saatuses mängis otsustavat rolli tutvumine mereväe kapten-leitnandi Friedrich von Rombergiga, kes viibis Võrus külas oma tädil. Väikeses Võrus oli A. J. v. Krusensterni juhitud esimeselt vene ümbermaailmareisilt (1803-1806) saabunud kapten-leitnant suur isik. Erakordne võimalus tutvuda nii huvipakkuva isiksusega oli Ferdinandi jaoks lummas. F. v. Romberg abiellus Ferdinandi täditütre Juliaga. Pärast pulmi lahkusid nad Kroonlinna, kus oli F. v. Rombergi teenistuskoh. Pärast Ferdinandi isa surma 1807. a. oktoobris saadeti ta koos tädipoeg Wilhelmiga St. Peterburgi Merekadetikorpuse õppima.

Ferdinand oskas lapsepõlves eesti keelt, sai väga hea baltisaksa perekondliku kasvatus, mis säilis ka ta hilisemal eluperioodil väljaspool kodumaad. On muidugi arusaadav, et tema hilisem saatus viis teda vene keele keskkonda, mistõttu oli ka eesti keele uuestiomandamine vanemas eas talle eraldi eesmärgiks.

A. J. v. Krusenstern.

Tulevase maadeuurija Kadettkorpuse astumise aja kohta on erinevaid andmeid, kuid lõpetas ta selle kooli 1815. a. On märgitud ka, et Ferdinand viibis Peterburis 9 aastat. See kool oli aadlike laste jaoks rajatud privilegieeritud, suletud tüüpi õppeasutus. Õpingutes näitas Ferdinand end kõige paremast küljest, seda eriti matemaatilistes ainetes. Ferdinand oli ja jäi esivanemate usule truuks. Oma õpinguaastatest meenutab ta tänumees oma suurepäraseid vene õpetajaid. Paraku alles viimasel õppeaastal sai ta isiklikult tuttavaks oma õpetaja admiral A. J. Krusensterniga. 1815. a. juunis olid lõpuksamid sooritatud ja ta sai esimeseks ohvitseri auastmes – mitšmanina kätte oma unistuste kuldseid epoletid ja kuldse mõõga.

Kolm sõpra – Ferdinand, Wilhelm ja Peter Anjou soovisid teenistuspaigana Revali Tallinna ekipaaži. Onu eestkostel said nad admiral Lohmanni juures adjutantideks. Seal täiendasid nad oma teadmisi ja hakkasid võtma eratunde prantsuse ja inglise keeles ning joonistamises. Ferdinand sukeldus ka reisikirjelduste lugemisse.

Admiral A. J. Krusensterniga oli Ferdinandil suur vastastikune sümpaatia, kellega ta hiljem kohtus Lohu mõisas. Ferdinand andis Krusensterni vanemale pojale Ottole tunde algebras. Loomulikult sisustati aega ka ümbermaailmareisi üksikasjadesse tungides. Ferdinandi hinge näris täitumatu unistus merereisidest, maadeavastustest, katsumustest ja saavutustest.

Teade kapten Golovnini kavandatavast maailmareisist tabas Ferdinandi nagu elektrilöök. Kohe ruttas ta admiral Krusensterni juurde ja palus tema eest Golovnini juures kosta, et ta on kasvõi madrusena valmis ümbermaailmareisist osa võtma. Kohtumine M. G. Golovniniga oli sõbralik ja noor ohvitser lahkus sealt lubadusega saada arvatud meeskonna hulka valveohvitserina. Tol hetkel ei olnud temast õnnelikumat inimest. 1817. a. septembris lahkuski „Kamtšatka“ Kroonlinna reidilt ümbermaailmareisile. Nüüd algas 20-aastase ohvitseri lapsepõlveunistuste elluviimine tegelikkuses.

32. aastaselt oli temast saanud juba kuulus mees. 1824/25 aasta talvel oli ta kaptenleitnandi auastmes ja Vladimiri 4. klassi ordeni kavaler, kuid ta elust puudus perekond. Teenistus, vaatamata vastutusrikastele ülesannetele ja kõrgetele autasudele, ei loonud erilisi materiaalseid võimalusi perekonna loomiseks. 1829. a. algul oli ta 1. järgu kapteniks saanud. Ta määrati Vene-Ameerika Kompanii ülemvalitsejaks ja viieks aastaks Venemaa-Ameerika kolooniate kindralkuberneriks ning Vene-Ameerika Kompanii direktoriks Alaskal. Kindralkubeneri koha saamisel oli tingimuseks abiellumine. 31. mail 1829 toimusidki pulmad kodumaalt pärit 19-aastase kauni parunessi Elisabeth von Rossiloniga. Kahe nädala pärast

Elisabeth Baronesse von
Rossilon.

algas noorpaari pulmareis reisivankriga Peterburi, mis sealt jätkus edasi poolteist aastat läbi kogu Venemaa Siberi kaudu Alaskale. Nad külastasid vaatamisväärsusi Moskvast, Nižni-Novgorodis ja Kaasanis. Katherinenburgi lähedal külastasid nad Berezovi kullaliivavälju, kus korraldati ka nende auks suur ball. Novembris saabus noorpaar Siberi pealinna Irkutskisse, et seal talvituda.

4. aprillil 1830 sündis Irkutskis nende perekonna esimene laps, tütar Marie Louise Natalie Dorothea. 29. mail asuti teele koos vaevast viienädalase beebiga. Kaks esimest nädalat kulgesid mugavalt pargasel Leenat mööda Jakutskini. Edasi tuli läbida 1200 versta Ohhotskini 40 ööpäevaga hobustel, sageli lageda taeva all ööbides. 24. augustil istusid nad laevale „Urup“. See reis kestis terve kuu. Lõpuks 28. septembril maabuti Ameerika läänetipul, Uus-Arhangelskis, Sitkal. See linn sai nende koduks järgneva viieks aastaks. Wrangellid

töid palju euroopalikku sealse seltskonnaelu, hariduse ja kultuurielu korraldamisel.

Pisitütar oli küll ränkraske Siberi teekonna edukalt läbi teinud, kuid suri 25. augustil 1832 kahe ja poole aasta vanusena. Maadeuurija hinge tõmbas ikka ja jälle tundmatute paikade keskele. Seda nõudsid ka tema ameti ülesanded. Kaliforniast Beringi väinani sõitis Wrangell isiklikult läbi kõik saared ja kaldaäärsed alad, millised kuulusid Vene Ameerika valdustesse. 1839 kirjutas ta nende märkmete põhjal artikli Ameerika põhja-lääne kallaste asukatest

ajakirjas „Sõn Otetšestva“. Hiljem ilmusid ulatuslikud materjalid K. E. v. Beari ja Helmerseni toimetatud raamatus.

Algas tagasisõit. Selle reisikarastuse pidi saatuse tahtel saama Sitkal 25.11.1831 sündinud poeg Wilhelm Peter Georg Adolf, kes reisi alguseks oli peaaegu nelja-aastane. Ka oli tagasiteel Ferdinand von Wrangelli tööülesannete tõttu vajalik inspekteerida maavaldusi Põhja-Kalifornias. Sinna tuli veeteed mööda sõita koloonia laeval „Sitka“. Ankur tõsteti 2. novembril 1835. Alles 17. detsembril jõudis „Sitka“ Monterrey sadamasse. Edasi kulges erakordselt raske ja ohtlik teekond hobustega risti üle Rossi koloonia Mexikosse. Seal peatuti pikemalt Elisabethi kurnatuse tõttu. Sealt edasi Veracruz. Edasi kulges teekond normaalsemal viisil, 22. aprillil 1836 maabuti New Yorgis. Kolmekümne päevaga jõuti Le Havre, sealt Hamburgi kaudu St. Peterburgi. Viimane osa reisist kulges vene laeval. Peterburis maabuti juunis, pärast seitsmeaastast äraolekut. Juba 25. juuni õhtul 1836 sündis nende peresse poeg Nikolai, kellest hiljem sai tsaar Nikolai I ristipoeg, kuid kes paraku suri sama aasta oktoobris.

Ferdinand von Wrangell sai kontradmirali auastme, määrati mereministeeriumi laevaehituse departemangu direktori asetäitjaks ja laevaehitusmetsade ülemvalitsejaks Venemaa Euroopa osas Jäämere kallastest Krimmini, Uuralitest Ida (Balti) mereni. Ka Vene-Ameerika Kompaniis omas ta samuti direktori ametikohta.

1840. a. oli Ferdinand korraldanud Viru-Roela mõisa ostu, kus veetis Elisabeth lastega kõik

Wrangellite pere 1862. a.

suved ja jäi hiljem ka talveks. Ka Ferdinand veetis oma lühikesed puhkused seal, tundes alati suurt igatsust perekonna ja koduse Roela järele. Vahepeal oli sündinud veel 5 last: Peter Ludvig Aleksander (27.08.1840 Peterburis), Elisabeth (19.04.1842 Peterburis), Ferdinand (16.02.1844 Peterburis), Natalie Ida (06.07.1845 Roelas – 04.01.1949 Roelas) ja Dorothea (16.10.1847 Roelas – 01.01.1949 Roelas). Viimane, üheksas laps, Caroline Ebba sündis Roelas 24.05.1850. Kui Ferdinandi parim sõber Lütke kaotas 1843. a. augustis oma abikaasa, võttis Elisabeth oma peresse veel ka tema kaks ematajäänud last: Konstatini ja Nikolai ning kasvas neid enam kui aasta Roelas.

Roela mõis 1990-ndatel.

26. jaanuaril 1849. a. läks Ferdinand von Wrangell erru täispensionile viitseadmiralina ja lahkus samuti Peterburist perekonna juurde. Maadeuuriija sukeldus Roelas majandustegevusse ja hakkas uuesti õppima eesti keelt. 1852 halvenes Ferdinandi abikaasa tervis lõplikult, mistõttu koliti Tallinnasse. 31. märtsil 1854, kaks kuud enne nende hõbepulmi, sulges Elisabeth igaveseks oma silmad. Pärast seda kutsuti Ferdinand von Wrangell Hüdrograafia departemangu etteotsa

Peterburis 8. septembrist 1854. 58-aastase kogenud mehena astus ta uuesti vene riigi teenistusse. Ta töötas kõrgetel ametipostidel mereministrina ja Riiginõukogu, Siberi Komitee, aga ka Balti mere kaitsevahendite kogumise komitee liikmena. 1856 ülendati ta kindraladjutandiks ja täisadmiraliks ning ta sai ka parunitiitli. Selle ajaga suutis ta luua tehnilise komitee ja korraldada Admiraliteedinõukogu töö ümber. 1864. aastal lahkus ta teenistusest lõplikult ja asus elama Viru-Roelasse. Tervise parandamiseks sõitis ta kaheks aastaks elama Rooma ja Sorentosse (1864-1866). Maadeuurija viimased eluaastad möödusid laste ja lastelaste keskel Viru-Roelas. Siin tegeles ta palju ka oma märkmete ja päevikute korras- tamise ja ka kirjutamisega. 1870. a. aprillis külastas maadeuurija oma poja Ferdinandi saatel oma lapsepõlve kauneid paiku Võrumaal Joosus, Nursis ja Võrus. Ta sulges oma silmad igaveseks 25. mail 1870 Tartus. Ta maeti Viru-Jaagupi surnuaiale perekonna kalmistule armastatud abikaasa kõrvale. Keeruline elutee oli käidud. Tehtud oli rohkem, kui ühte ellu võiks mahtuda.

(Milvi Hirvlaane Wrangellite retseptsioon Eestis FvW in intinere 3.1 Tartu 1997)

2. ROELA MÕISA METS JA PARK

Virumaa on ajalooliselt olnud Eesti metsarikkamaid maakondi.

Tegeliku metsamajanduse sünni Roelas tuleb siduda aga parun Ferdinand von Wrangelliga (1796-1870). Wrangellite praktikist meelt näitab seegi, et Roelas ei kasutatud kultuuritöödel võõrpuid, v. a. vähesel määral lehist. Ulatuslikum võõrliikide kasutamine algas Roelas juba Eesti Vabariigis ning siiani säilinud võõrpuukultuurid pärinevadki juba hilisemast ajast. Taoline kohalike puuliikide eelistamine lööb välja ka Roela mõisa pargi kujundamisel, kus eksootilisemad puuliigid pärinevad enamikus samuti hilisemast ajast. Sellele vaatamata kuulub Roela park kujunduslikus ja dendrooloogilises mõttes tänapäeval Virumaal omataoliste hulgas mõneti huvitavaks.

Aiandus omas Roela mõisas pikka ajaloolist traditsiooni. Aiandusinspektor Friedrich Wikler on 1898. a. kirjutanud järgmist: „Väike korrapärase stiilis rajatud varjuline haljasala meenutab meile, et Roelas juba vanal ajal aiandusega tegeleti. Uuemal ajal on palju tehtud aia parendamiseks. Viljapuuaed on korrastatud.“ Ilmselt on see ka vanim kirjalik teade Roela mõisa aiast.

Kui me aga praegu räägime Roela mõisapargist, siis algselt oligi see häärberit ümbritsev aed. Mõisa tegelik park (täpsemalt parkmets ehk isegi metsapark) asus aga itta jääval seljandikul, milline juba algselt kujutas endast okaspuu parkmetsa ja on sellisena säilinud tänaseni.

Kaasaja Roela mõisa ümbritsevad erineva ilmega ja algselt ka erineva kujundusega alad. Siia kuulub ka 8 ha suurune 1971. aastast looduskaitse alla võetud park, s. o. varemalt aiana kirjas olnud ala. Siin võime kohe etteruttavalt öelda, et Roela mõisaümbruse kujundajad ja pargiloojad on sümpaatiaga suhtunud Eesti looduslikesse puudesse ning neid võimaluse korral ka soodsalt kasutanud, eriti nn. Pargipuistu rajamisel. Tuleb muidugi arvestada, et aegade jooksul võisid paljud võõramaised puittaimed hävida. Üldiselt on mõisa lähemat ümbrust viimaste aastakümnete jooksul suhteliselt korras hoitud, midagi on säilinud ka algsest planeeringust. Kaasaja Roela mõisa ümbritsevad erineva ilmega ja algselt ka erineva kujundusega alad. Mõisahooned esinevad siin kaheksa alal, mille keskosas paikneb tiik. Mõisast loodesse jääb tüüpiline pargiala (osaliselt piiratud kiviaiaga) suhteliselt ühtlase ja tiheda ruudukujulise puistuga. See park on kujundatud nelja põhja-lõunasuunalise ja ühe lääne-idasuunalise korrapärase allee abil erineva suurusega ristkülikuks. Seega on siin tegemist nn. Prantsuse stiilis pargiga, kus alleede vahele jäävad osad ei pruukinud olla algselt hõlmatud laushaljastusega. Alleede koosseisus esineb tänapäeval valdavalt harilik vaher. Idaosas läheb puistu üle suhteliselt lagedaks jõeäärseks alaks. Mõisast läänepoolne osa on osaliselt rajatud kunstlikule astangule, seda piirab põhjast ilmselt algse päritoluga elupuudest hekk. Siin kasvavad hajusalt mitmed põlised puud. Mõisa lääneküljel paikneb ka väike ja suhteliselt tagasihoidlik viljapuuaed, kus tänapäeval kasvavad ainult aed-õunapuud. Mõisahoonet ümbritsev ala läheb kogu lääneosas üle loodusliku ilmega jõeäärseks osaks. Mõisahooned tagune ja idapoolne osa on samuti suhteliselt lageda, kus kasvavad siiski mõned üksikud puud või puude grupid. Istutatud puittaimed paiknevad mitmes kohas mõisa ümbruses. Enama levikuga on puudest harilik vaher, väiksema esinemisega harilik jalakas, harilik pärn, harilik saar ja harilik kuusk. Silmapaistvamatest puudest oma vanuse ja mõõtmete poolest võime nimetada hõbepapli kultivari, mille kõrgus on ligi 18 m ja rinnasdiameeter 137 cm (see on ka siin jämedaim puu) ning kahte suurt harilikku tamme. Tõenäoliselt on nende vanus enam kui 100 a. Haruldastest, Eestis suhteliselt vähe levivatest puittaimedest esineb siin jaapani

juudapuulehik ja teravaleheline enelas. Roela mõisa ümbrust iseloomustavaks märksõnaks võiks olla mitmekesisus.

Roela kooli õpilased mõisa parki riisumas 2000. a.

Aastaid on Roela õpilased parki hooldanud. Kevadel ja sügisel toimuvad lehtede riisumise talgud. Kooli kroonikas on kirjas, et 1958/59. õ.-a. rajati parki õpilaste abiga 150 m² suurune kivitaimla. Pargi äärde püstitati 1970. aastal väike mälestusmärk kuulsale maadeuurijale Ferdinand von Wrangellile tema 100. surma-aastapäeva puhul.

(Toivo Meikar, Heldur Sander. Roela mõisa mets ja park, FvW in itinere 3.2 Tartu 1997)

Mälestusmärk Roela mõisa pargis 2002. a.

3. PRO SCOLA

1990. a. 14.-19. augustini viibisid Eestis esmakordselt pärast aastakümnetepikkust eemalolekut kodumaast 22 Ferdinand von Wrangelli järeltulijat 4. ja 5. põlvkonnast. Kohtumised Virumaal, Tartumaal ja Tartus jätsid nende hinge nii sügava jälje, et sellele on järgnenud palju külastusi. Ja mitte ainult külalisena. Nende külaskäikude ajal tehti kindlaks, kust noorel Eesti Vabariigil „king kõige rohkem pigistab“ ja talitati vastavalt sellele. 1992. a. 1. veebruaril asutati Hamburgis ühendus „Pro Scola“ Eesti ja Läti koolide abistamiseks. Asutajaliikmete hulka kuulusid II maailmasõjas hukkunud Olaf von Wrangelli poeg Hermann von Wrangell abikaasaga ja tema venna Ulriku poeg Philipp von Wrangell. Vahendid selleks tööks koguti annetustest ja liikmemaksudest. Juba esimene abitransport tõi Virumaale 250 abipakki koolidele. „Pro Scola“ ühenduse asupaigaks sai Roela Põhikool, kust pakid liiguvad mööda Eestit laiali. Koolid on saanud 300 ranitsat, 1500 koolilauda, 3000 tooli, paberit, tööriistu, maakaarte, paljundusaparaate jm. vajalikku. 10 000 eesti krooni eest lasti Eestis teha koolidele 100 esmaabikappi, mille sisu täideti ravimitega Saksamaal. Praegu on „Pro Scola“ tegevus suundunud täiendõppe ja metoodika valdkonda nende poolt organiseeritud sõpruskoolide kaudu Saksamaal. Jätkub ka konkreetselt tellitud õppevahendite hankimine nagu keeleõppe komplektid jms.

Nii sai Wrangellite nimi tänase Eestimaa kultuuripildis taas tuntuks nagu omal ajal olid seda maadeuurija, aga ka paljude järeltulijate nimed.

Roela Uusmõis 1996. a.

4. KODULOOLINE PÄEV 3. AUGUST 1996. AASTAL

Päev oli pühendatud Ferdinand von Wrangelli 200. sünniaastapäevale. Üritus algas kell 11 Roela Keskkooli aulas.

Roela Keskkooli direktor Hannes Põllu tervitas külalisi, õpilasi, õpetajaid ja avas koduloo-päeva.

Hermann von Wrangell rääkis Ferdinand von Wrangelli elukäigust.

Roela Keskkooli õpilane Toomas Riiberg tegi ettekande Wrangellite sugupuust. Toomas koos õpetaja Liia Lingiga koostasid Wrangellite sugupuu. Sugupuu oli välja pandud fuajee seinale. Ettekande Ferdinand von Wrangelli elust tegi Viru-Jaagupi Põhikooli direktor Kalle Lina. Roela mõisa tööliste eluolust 20. sajandi I poolel rääkisid pr. Marta Sevel, hr. Jaan Jürna. Ka Evi Vilu töö oli pühendatud mõisatööliste elule.

Mõisatööliste elust Roela mõisas.

Selma Uueni jutustuse järgi kirjutanud Evi Vilu 25. jaanuaril 1969. a. Rakveres.

Selma Uueni on sündinud tisler-puusepa Anton Kaasiku perekonnas Vastsemõisa vallas Viljandimaal. Ta oli 12-aastane, kui vanemad asusid elamu Virumaale Roela mõisa, kus isa hakkas tööle mõisa puusepp-tislerina. Perekonnas peale Selma rohkem lapsi ei olnud.

Mõisa poolt oli korter (tuba ja köök) majas, mis asus mõisa õue peal. Ühes majas oli 4 korterit.

välisuks					
TUBA	KÖÖK	KODA		KÖÖK	TUBA
		SAHVER			
TUBA	KÖÖK	SAHVER		KÖÖK	TUBA
		KODA			

Kaasiku perek. kasutada

1-2 aedniku (kärneri) korterid

Maja oli vana krohvitud kiviehitis, ühekordne ja madala katusega. Toaseinad olid krohvitud ja lubjatud, kuid Selma Uueni vanemad tapetseerisid toa enda kulul.

Sisustus: Toas oli vanemate puuvoodi (isa kätetöö) ilusast saarepuust kõrgete nikerdatud otstega. Selmal oli kasepuust voodi. Toas oli pikergune tammepuust treitud peente jalgadega laud. Seinä ääres seisis kahe uksega haavapuust riidekapp (praegugi S. Uueni kasutada), mitu

kõrgete seljatugedega tooli mitmesugustest puiduliikidest, üks tool oli punutud seljatoega. Uuena oli toolil ka põhi punutud, nüüd on põhi uus (vineerist), kuid tool on praegugi alles S. Uueni kasutada. Nurgas seisis poleeritud pruun kasepuust ümmargune väike laud, millel tavaliselt ilulinake ja vaas (suvel lilledega). Pesu hoidmiseks tegi isa ilusa saarepuust kummuti (praegu alles, S. Uueni kasutada). Mööbel ei sobinud kujult omavahel tänapäeva mõiste järgi, kuid isa oli huvitatud, kuidas erinevatest puuliikidest saab ilusama, huvitavama kujuga, mööblit teha.

Ühel toaseinal oli üks raamitud klaasitud pilt, millel oli pildistatud kunstnik Adamsoni poolt valmistatud puulõikenikerdusega raam, mis kujutas üleval pool paradiisi elu-olu, allpool aga põrguvalu. Selles raamis oli pilt Jeesusest ja Variserist. Isa tundis suurt huvi nikerdamise vastu, sellepärast ehk selle pildi siis ka muretses. Teine pilt oli raamitud mustal klaasil lilledest pärg ja keskel ilukirjas: „Kurb süda ära araks jää! Su Jeesus tõusnud.“ Siis oli veel toa seinal musta raamiga peegel, mõõduga 30-40 cm. Isa tegi peegli raamile kaunistused. Aknalaudadel olid toalilled (fuksia, pelargooniumid, oleandrid). Kaktusi siis ei tuntud.

Voodis olid madratsiteks põhukotid linasest või takusest pikitriibulisest kodukootud riidest, kaks sulgpatja. Padjapüürid ja linad olid samuti kodukootud linasest poelõimega riidest. Tekid, nii põiki- kui ka pikitriibulised olid villase linase lõimega. Kudujaks oli ema, Liisu Kaasik (pärit Mulgimaalt). Ta oskas nii ilusaid lõngu kedrata ja sama ilusaid kangaid kududa. Selma Uueni abistas ema kudumisel (kerimine, poolimine). Ise õppis ta kudumise selgeks ema kõrval vähehaaval, märkamatu. Iseseisvalt kudus kanga juba siis, kui leeris oli ära käinud.

Köögis oli harilik kivist pliit kahe keeduauguga. Üleval kivist „kamin“ pliidi kohal. Leivaahi oli pliidi all, sellepärast oli pliit kõrge, kõrgem, kui nüüdsed pliidid. Küte oli mõisa poolt, kauba sees töölise ja mõisniku vahel. Soemüür soojendas tuba. Akna all seisis köögilaud, kaks tooli ja üks taburet, seina ääres väike toidunõude kapp, pink veeämbriga ja silmapesukaussiga. Siis oli veel köögis väike lihtne voodi, kus isa lõunatunnil „leiba luusse laskis“.

Toit: Lõunaks olid lihaga või piimaga supid. Kui oli piimasupp (klimbi-, värskes kapsa-, kartuli-), siis „soolaseks“ kas praetud silk või heeringas.

Hommikuti söödi kas eelmise päeva suppi, vahel praeti liha kartuliga, või keedeti koorega kartulid ja tehti sousti juurde (pekiga, silguga või heeringaga). Sageli oli laual kartulipuder (õhtuti), jahu- ja tangupudrud. Tangu- ja jahuputrudel oli või silmas. Pudru kõrvale kuulus piim, kohv või tee.

Jõuludeks tehti verivorsti ja pandi ka searibi panniga ahju praadima. Searibi kõrvale kuulusid hautatud kapsas, kartul ja keedetud peet salatiks.

Mõisa poolt oli varase kartuli- ja kapsamaa (hea suur tükk), sai kohe hulga kartuleid ja kapsast. Talvekartul oli 30 tündrit (3985 l) mõisa poolt, nn. palgakartul.

S. Uueni vanemad pidasid aasta jooksul kaks kuni kolm siga, sest kartulit jätkus, kanu ligikaudu 20 tükki ja üle 10 pardi, sest vesi oli lähedal (vana tiik).

S. Uueni isa rahalist palka täpselt ei mäleta, vist 100 rubla aastas, see oli rahapalk. Peale selle sai aastas rukist 60 puuda (983 kg), otra 45 puuda (737 kg), nisu 15 puuda (246 kg), linnaseid kalja (taari) jaoks 5 puuda (81,9 kg; neid sai aidast osakaupa vajaduse järgi). Siis veel 3 puuda (49,1 kg) herneid, 15 naela (6,1 kg) pesemata villa. Mõisa poolt oli ka pool vakamaad lina-

maad. Mõisa moonaka poolt ettevalmistatud põllule pidi ise seemne külvama, peale külvi mõisa moonakas äestas seemne mulda.

Kui S. Uueni vanematel algul ei olnud lehma, siis mõisa poolt palgapiim: 3 toopi (3,7 l) rõõska piima ja 2 toopi (2,5 l) kooritud piima päevas. Kui vanemad muretsesid endale lehma, siis lehmapidamiseks oli mõisa poolt palgahein – 80 puuda (1310 kg) aastas ja põhku niipalju kui kulus. Peale selle mõisa poolt külvati vikki, kui oli juba haljas vikk kasvamas, mõõdeti igale töölisele tükid välja, ning see oli igaühe oma asi, kas tegi selle heinaks või lasi valmida. Ühel pühapäeval peksti valminud vikk mõisa masinaga ära (töölised omavahel abistasid üksteist ja ühiselt peksid viki ära). Heinana oleks vikiseeme ära söödud, nüüd aga jahvatati vikiseeme jõusöödaks, aga põhk läks heintele lisaks. Mõisa tööpäeva pikkust täpselt ei mäleta.

Pühapäevad olid mõisatööst vabad. Isa aga oli väga töökas ja rahutu vaimuga ning omast vabast ajast alati midagi tegi, kas tuttavatele või endale. Ta sai inimestega hästi läbi. Väärispuu (puidu) mööbli jaoks hankis kusagilt, täpselt ei tea kust. Mõisale tegi ta vankreid, regesid ja tisleritööd mõisa materjalist, tööriistad olid omad.

Isa sündis käsitöölise perekonnas Olustveres. Isa-isa oli ka puutöoline, kuid saatis oma poja esialgu põllutöödele ühte talusse. Talutöö aga pojale ei meeldinud ja ta otsustaski minna linna (Viljandi) tisleri juurde ametit õppima. Õppeaeg oli siis 3 aastat, peale seda hakkas ta omapead töötama ja üüris Viljandis 2-toalise korteri köögiga. Üks tuba oli töötoaks. Tervis hakkas häda tegema, sest ega siis masinad inimesel abiks ei olnud. Näiteks mööblitüki välja- saagimiseks suurest lauast tuli ema appi, hoides sae teisest otsast kinni. Nii nad saagisid raami vahelt täpselt kriipsupidi. Samuti hõõveldamine oli puha käsitsi. Ja siis juhtuski, et üks tuttav soovitas hoopiski Roelasse ära sõita, kus mõisas puusepa koht pidi vaba olema. Roela mõisas oli lauavabrik, kus mitmed masinad kergendasid puusepa-tisleri tööd. Nii koliski isa oma perekonnaga Roela mõisa. Isa töötas mõisas aastaringselt. Puhkepäevad olid nädalapühadel, usu- ja riigipühadel. Isa suri 16. nov. 1921. a. Roelas (vähk), maetud Viru-Jaagupi kalmistule.

Emal tuli küll mõisas puusepa korter vabastada, kuid mõisnik Hans Wrangell võimaldas mõisatöölise lehel mõisakorteris elada (teises majas). Ta sai mõisa poolt kütte, lehmapidamise võimaluse, karjamaa, heinamaa. Mõisatöödel käimise eest sai ta päevapalga nagu teisedki naistöölised põllutöödel. Käis niipalju kui soovis ja suutis. Samuti ka Selma Uueni käis mõisas „taskuraha“ teenimas. Noortel oli põllul lõbu laialt, sest oldi hulganisti koos.

Kõiki majapidamistarbeid ja paremaid jalatseid käidi linnast (Rakverest) ostmas. Lähim kauplus kohapeal oli Udriku pood Roelas. Seal oli saadaval toidukraami, odavamat riidet, odavamaid keedunõusid ja koolitarbeid õpilastele.

Linna pääses kõige hõlpsamini siis, kui saadeti moonamehed oma „plaanikutega“ (kahe hobuse vanker) mõisavedudesse. Tuli ainult peale passida ja moonamehega kokku leppida. Oma sõidu jaoks tuli mõisa valitsejalt hobune veokiga küsida, aga see pidi ka tarviline sõit olema, mille jaoks mindi mõisast hobust küsima. Lubati hobune ka kirikusse sõiduks pühapäeviti või suurtel pühadel armulauale (Viru-Jaagupisse). Kohalik laadapäev oli mõisatöölisele prii; kohalik laat oli esiteks vana Kulina kõrtsi juures.

Meeste riided õmbles rätsep, kes küla mööda ringi käis. Rätsepaga kaasas ka tema õpipiis, kelle ülesandeks oli pressraua soojendamine, traageldamine ja teised lihtsamad tööd.

Kui rätsep tuli peresse õmblema, siis sai ta sealt öömaja ja söögi. Palga suurust ei mäleta. Rätsepal endal oli masin ja kõik vajalikud töövahendid kaasas.

Naisrätsepad tegid oma kodus tööd, paljud tööliste naised õmblesid ise lihtsamaid kleite. Ka S. Uueni käis Pärnus (Sindis) preili Pulsti juures õmblust õppimas. Prl. Pulst oli haritud preili, Peterburis ühe kindraliproua juures mamsliks olnud ja lühemat aega õmbles ka teistele mõisa naistele, kuid see ala teda ei huvitanud, parema meelega käis põllul tööl.

Mõisa tööliste jaoks oli mõisa lähedal kool (koolimaja mõisniku poolt ehitatud).

Kui vana maja ära põles, ehitati uus. S. Uueni läks 8-aastaselt Viljandi Ministeeriumikooli esimesse klassi. 4 aastat käis Ministeeriumikoolis, 2 talve kihelkonnakoolis (Viljandi lähedal). Isa tahtis, et tütar õpiks, kuid S. Uuenit kooliskäimine eriti ei huvitanud. Tal jäi kõik hästi kergesti meelde, kuid läks ka kergesti meelest ära. Rohkem tegeles laulikutega ja muu tühjatähjaga („näputööd“ olid siis väga moes). Roela mõisa koolis S. Uueni enam ei käinud.

Roela mõisa kooliõpetajaks oli tol ajal Jüri Hansar, väga lugupeetud musikaalne mees (kogu oma perega). Ta juhatas laulukoori ja näiteringi. Osa võtsid sellest isetegevusest kõik ümbruskonna noored: Roela, Ristiküla, Kannastiku, Rünga ja mõisa noored. Seltsimaja sel ajal veel ei olnud. Peod korraldati vallamajas, kus olid suuremad ruumid.

Ettekande vaheajal esinesid Roela lapsed laulude ja tantsudega.

Päeva teisel poolel külastati Wrangellitele kuulunud mõisasid (Vana- ja Uusmõis). Mõisa parki istutati mälestuspuu.

5. ROELA PÕHIKOOLI ARENGUKAVA (1997-2001) ÜKS SUUNDADEST

1. Jätkuv koostöö Pro Scola raames, põhitähelepanuga Roela Põhikooli arenguvõimalustele selle kaudu:
 - 1.1. saksa keele õpetamise ja õppimisvõimaluste planeerimine, sobiva õpetaja leidmine, metoodiliste vahendite õppekomplekti hankimine „Pro Scola“ kaudu, keelepraktika Roela-Uusmõisat külastavate õpilaste ja noortega, sobiva sõpruskooli leidmine Saksamaal, õpilaste ja õpetajate individuaalkontaktid, keele-, metoodiline- ja ainepraktika, täienduskoolitus „Pro Scola“ kaudu õpetajatele;
 - 1.2. kunsti- ja muusika-, spordi-, matka-, usuõpetuse- jms. laste harrastuste arendamine koostöös parun Hermann von Wrangelli ja dr. jur. P.-F. Krienitziga, Uuemõisat külastavate Wrangellite järeltulijate ja nende sõpradega;
 - 1.3. Roela kooli õpetajate ning kohalike elanike ühisüritused Uuemõisa valdajatega dr. jur. P. Krienitzi kaasabil;
 - 1.4. teha ettepanek „ProScola“ kaudu igal aastal ühe F. v. Wrangelli nimelise stipendiumi andmisest edasiõppimiseks Roela kooli edukale õpilasele. Ettepanek õpilase valikuks tehakse õpilaskonna ja õpetajate ühisotsusena. Nimi tehakse teatavaks F. v. Wrangelli sünni-aastapäeval, kas 29. detsembril (vkj) või 10. jaanuaril (ukj) stipendium antakse üle F. v. Wrangelli surma-aastapäeval 25. mail. Selleks seatakse sisse vastav Wrangelli stipendiumi (toetuse, abiraha vms.) raamat, kuhu tehakse vastav sissekanne.
2. Jätkuv koostöö „Forum Academicumi“ tegevuse korraldamise abistamisel.
3. Kaalutleda koolikollektiivi ja Wrangellite järeltulijatega Roela koolile Ferdinand von Wrangelli nime taotlemist selle asutaja ja patrooni nime järgi. Selleks:
 - 3.1. luua koolis traditsioonid seoses maadeuurija F. v. Wrangelli nimega;
 - 3.2. hakata korraldama koolis igal aastal üritustesarja „Wrangelliana“, mille olulisemad sündmused kulmineeruks F. v. Wrangelliga, aga ka tema järeltulijatega seotud tähtpäevadel, selle kaudu kasvatada õpilastele teadmisi ja huvi koduloo vastu;
 - 3.3. korraldada igal aastal F. v. Wrangelli sünni-aastapäevaks essee-de-kodu-uurimuslike tööde konkurss, mille peaauphind määratakse Wrangellite järeltulijate poolt;
 - 3.4. luua sidemed Ferdinand v. Wrangelli lapsepõlvepaikade koolidega Joosus, Nursis ja Võrus, korraldada koos Uusmõisat külastavate laste ja noortega väljasõite ja matku nendesse Võrumaa paikadesse, valmistada ette giidideks Roela kooli õpilased, mis ühtlasi oleks ka võimaluseks praktiseerida võõrkeeleoskust, samal ajal õpetada külalistele elementaarset eesti keele oskust;
 - 3.5. kutsuda kooli esinema ja kasutada õpilaste teadmiste laiendamisel erinevates valdkondades ära teadlasi, kes F. v. Wrangelli juubeli puhul tegid uurimusi ja ettekandeid ning on nõus koolis ja külas oma uurimistöö tulemusi tutvustama ja esinema, näit. dendroloogilised teadmised Roela metsade ja pargi kohta, maadeuurija reisid ja reisikaaslased ning sõbrad, tema tegevus Siberi ja Alaska rahvaste ja etnoloogia uurimisel, Wrangellite perekonnalugu, kuidas maamehest mere-sõitja sai, Roela mõisa laste ja külaliste suhted jne. Samuti kasutada võimalusi Wrangellite järeltulijatega kohtumiseks nii nende erialase tegevuse, perekonnavaloo ja muudes valdkondades;
 - 3.6. luua kooli juures Wrangellite tuba, kuhu koondada kõik materjalid, mis kogunevad õpilaste, õpetajate, külarahva ja Wrangellite, meremuuseumi jt.

ühistöö viljana. Seal saab asuma suur raamat, kuhu igal aastal lisanduvad õpilaste uurimuslikud võistlustööd, samuti seada sisse kroonikaraamat andmetega toimunud ettevõtmiste kohta;

- 3.7. püstitada eesmärk luua sidemed võimalikult kõikide Wrangelli nimega seotud paikadega, alustades nende paikade kindlaksmääramisest, aadresside hankimisest, kirjavahetusest ja selle kaudu ka individuaalsete kontaktide loomisest kuni vastastikuste otsesidemete loomiseni näit. Wrangelli linnaga Alaskal, Wrangelli saarega Siberis, Wrangelli nimelisel tänaval vms. asuvate laste või muude asutustega.

Viimase kaheksa aasta jooksul on pr. Milvi Hirvlaane olnud tegev Wrangellite sidemete arendamisel Eestiga. Seetõttu on käesolevas töös kasutatud tema arvamusi ja ettepanekuid Roela kooli võimaluste avardamisel koostöös Wrangellitega.

Kõige eelpooltoodu tulemusena saavutada Roela Põhikooli kiirem edasiareng, kohapealseid võimalusi maksimaalselt ära kasutades, aga samuti Wrangellite järeltulijate kaudu vajalike sidemete ja projektide leidmisel väljaspool Eesti Vabariigi võimalusi. Kaugem eesmärk on arvutiseerumise kaudu jõuda interneti võimaluste loomiseni ja kasutamiseni.

6. EKSKURSION TALLINNASSE

Ferdinand von Wrangelli 200. juubeliürituste raames toimus 10. jaanuaril 1997. a. Roela Põhikooli õpilaste ekskursioon Tallinnasse. Sellest võttis osa 50 õpilast ja 5 õpetajat. Õpilaste hulgast olid välja valitud need, kes olid õppinud „4“ ja „5“-le ja kes ei olnud puudunud ühtegi tundi.

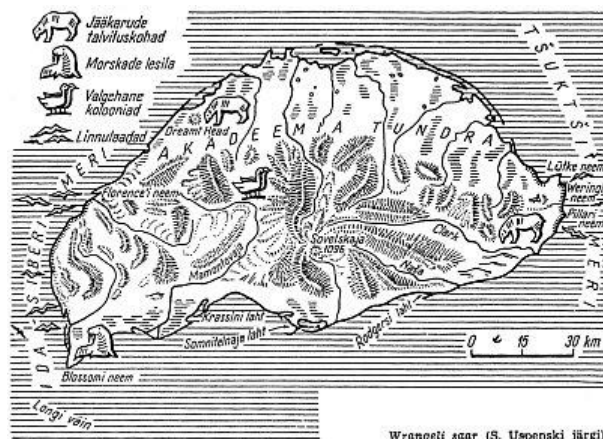
Kõigepealt võeti osa näituse avamisest Meremuuseumis, mis oli pühendatud Wrangelli 200. sünniaastapäevale. Näituse avas Meremuuseumi direktor Ants Pärna.

Näitusele Meremuuseumis järgnes pidulik jumalateenistus Tallinna Toomkirikus pastor Ivar-Jaak Salumäe ja emer. piiskopi Kuno Pajula teenimisel. Dr. Peter-F. Krienitz luges ette pastor emer. Dora von Wrangelli-von Harpe palvuse. Lõpuks kuulati orelikontserti.

Pilte Meremuuseumi näituse kollektsioonist:

„Kamtšatka“.

Wrangelli saar.

7. VIRULASED VÕRUMAAL ADMIRAL FERDINAND VON WRANGELLI LAPSEPÕLVEMAIL

Maikuises õiterüüs Võrumaal tiirutas suur buss Roela Põhikooli lõpuklasside õpilaste ja õpetajate ning direktori Hannes Põlluga mööda Põlva- ja Võrumaa kõrvalteid, et sooritada sama retk, mida surmaeelselt oli sooritanud Võrumaalt pärinev maadeuurija ja ümbermaailmareisija admiral Ferdinand von Wrangell. Admirali vanaduspäevade suur unistus, mis tegelikult jäigi ta viimaseks – oli olnud külastada oma lapsepõlve kauneid paiku vanal Võrumaal.

Admiral alustas koos oma noorema poja Ferdinandiga aprilli lõpul/mai algul 1870 teekonda kodumaisast Virumaalt üle Tartu, tollal Dorpati, sealt Hurmi mõisa, edasi Joosu, ehk Uue-Väimela mõisa ja käinud ära Vana-Nursi mõisas, otsis ka Võru linnas tuttavaid paiku, kus vanahärrale poisikesepõlve viguridki meenusid. Tookordne reisiteekond lapsepõlvemaale oli hoburakendiga tunduvalt aeglasem ja pikem kui tänaste koolilaste oma ning valmistas admiralile kahtlemata suuremaid vaevusi kui Siberis jääretkel koerterakendiga ringi kihutades. Nooruses uljalt sooritatud uurimisretked, eriti Põhja-Siberi väga ekstreemsetes tingimustes, olid ta tervisele vanaduspäevadeks oma karmid jäljed jätnud. Ometi rõõmustas ta siiralt Hurmis (praegusel Põlvamaal) von Rothide käes olevas mõisas midagi tuttavlikku leides. Tegelikult elas maadeuurija isa major Peter Ludwig von Wrangelli (keda tsaar Peeter III oli ristimisel süles hoidnud) perekond põhiliselt tunduvalt suuremas Joosu ehk Uus-Väimela mõisas Liivimaal. Oma laste ja lapselaste jaoks kirjutatud mälestusteraamatus on admiral pikemalt peatunud esimestel lapsepõlveaastatel Joosus. Sealt meenus talle esimene pikem „avastusretk“ Joosu mõisa pargi taha väljadele, kuhu vaevalt viieaastane poiss oli hoidjate silma alt jalga lasknud. Seal paistis kaugel taevast maaga kokku puutuvat. Kui väikemees üles leiti ja talt küsiti, kus ta käis, siis vastas tulevane maadeuurija enesekindlalt: „maailmas!“. Ja tõesti – kogu maailm mahtuski tookord kahesaja aasta eest sinna tema lapsepõlvemaale. Juba tema ema koduõpetajaks olnud madmuasell Danzmanni tähelepanu oli pööratud rohkem maadeuurija õdede õpetamisele, mistõttu „lemmiklapsele“ anti pisut rohkem vabadust, mida viimane suure lustiga kasutas. Tänapäevalgi on pisut võõrastav vaadata mahajäetud suure kivist lossi varemeid, mis veel mitte ammu oli kultuurikeskuseks olnud. Roela mõisa puidust peahoone seisab kenasti tänapäevalgi, kuna seal on kogu aja elu sees olnud. (Kuigi ka selle tulevik on veel tume!). Uidates veel kenasti leitavatel pargiteedel Joosus püüdsid koolilapsed kokku viia loetut tegelikkusega. Ometi ei suutnud nad ette kujutada ja kuulda pisikese tulevase maadeuurija enda fabritseeritud lustlikke laule „kõrvus vihisevast tuulest ja avatud maailmast“ kepphobusel ratsutava pisikese ees. Oma muusikaliselt haritud ema ees ta neid laule siiski ei olevat riskinud esitada. Omamoodi katsemeetodil uurija oli tal juba pisikesena. Tema väikeses ajus tekkinud kahtlus, kas nii ilus asi, nagu elav tuli, võib põletada, nagu talle öeldi, sai Ferdinandile selgeks alles siis, kui ta Joosus oma arstist onu Ludwigi toast keelatud põleva peeruga kõrvalasuvasse söögisaali läks. Peaaegu oleks tulekahju tekkinud, tal jäi üle oma põletusvaluga ainult end ehmunult voodi alla peita. Joosus tahtis ta ise veenduda paljus muuski, mida täiskasvanud aksioomina kinnitasid, näiteks kasvõi taevaisa võimet tema tühisemat palvetki täita. Joosu mõisa pargist võtsid Roela koolilapsed mälestuseks kaasa pisikese tammepojukese, et see Roela mõisa parki istutada ja sellega kujuteldav side nende paikade vahel luua.

Võru linn oli küll maadeuurija koolitee alguse paigaks olnud, kuigi sinna oli elama asunud põhiliselt ta õdede haridustee jätkamise tõttu. Võrus tuli tulevasel mehise elukutsega väikemehele pärast koduseid õpinguid ametlikku kooliteed alustada hoopiski oma tädi (isa õe) Barbara von Wrangelli tütarlaste erakoolis. Ferdinandi soojad meenutused tädist ja tema poolt

prantsuse keele ja kultuuri õpetamisega keeleõpingutele aluse panekuks jätsid tagaplaanile tüdrukutekoolis õpingute muud probleemid. Pealegi õppisid seal ka tädi enda pojad. Poistega koos mängiti tollal väikese Võru tänavatel ja tehti mõni vempki näiteks koolideinspektori Carl von Rothi pojale Alexandrile, määrides ta mänguhoos poriga ja pärast pihku itsitades, kuidas alati korrektset ja puhast poissi porisena kodus võidakse kohelda. Seekord jäid aga need koolide asupaigad üles otsimata, sest kiirustati Nurssi.

Nursi põhikoolis võeti virumaalasi lahkelt vastu. Direktor Sirje Pakler jutustas koolist ja koos ajalooõpetajaga näidati vana, 1926. aastal ehitatud puust koolimaja ja seda, mis seal sees tehakse. Roela õpetajate tähelepanu pälvisid kaunid käsitöökunsteosed direktori kabineti seinal. Wrangelli raamatute koostaja M. Hirvlaane andis Wrangellite Fondi nimel kooli raamatukogule üle neli raamatukest, mis olid Tartus välja antud maadeuurija 200. Sünniaastapäeva puhul. Koos kooli direktoriga suunduti Vana-Nursi mõisa. Koolilastel ja õpetajatel oli silma ees küll raamatust nähtud pilt Nursi mõisast vana postkaardi pealt, kuid tänase pildi jaoks ainult nukrad eelaimdused Hurmi ja Joosu mõisate varemete põhjal. Kuigi mõisasse sissesõiduteel olnud sõjaväeosa väravast läbisõit tekitas lõbusa elevuse – „pange dokumendid valmis, piirikontroll!“ ja mahajäetud ümbrus oli samuti ettevalmistavalt nukker, oli väliselt hästi säilinud lossi nägemine isegi üllatav. Ümber lossi liikudes paistis juba lahtine otsaaken ja teisest rippuv köis, mida uudishimulikud ründajad olid juba kasutanud. Maja tagaküljel oli pilt veelgi nukram: üks lahti murtud, ukse kõrval nähtavasti poolelijäänud varanduse otsijate poolt kaasa viimata jäänud aken. Muidugi tahtsid koolilapsed ka lossi seestpoolt vaadata – kui üks juba pärani lahti. Kui allakirjutanu möödunud suvel koos Wrangellite järeltulija dr. jur. Peter Krienitzaga Nursit külastas, olid kõik aknad ja uksed veel terved ja maja suletud. Milline paabeli segadus seal sees valitses segaminipaisatud kirjutuslaudade, dokumentide ja igasuguste paberite ja lahtilõhutud elektrijuhtmete ja valgustite seas! Küll on kahju kui see veel hästi säilinud loss langeb veel edasi vandaalide ohvriks või kantakse laiali nagu seda viie-kuue aastaga juhtus Joosuga. Paraku läheb lossi lähistelt just Võru ja Nursi valla piir, nii et poolitatud Nursil ei ole seda lossi võimalik ka kooli jaoks taotleda ja korda teha. Selles saginas jäidki nägemata eemal asuvad tiigid, oja, mäeküljel asuv hobuste koppel, millest Ferdinand oma mälestustes kirjutas. Vana-Nursi oli admiral emapoolse onu ja tädi Freymannite loss, kus Ferdinand koos tädi laste ja noore Oettingeniga naabrusest Preisimaalt kutsutud meesõpetaja Gnüchteli käe all õppis, ojas supeldes end karastas ja hobustega, ratsutas. See aeg tema elus oli märksõna all – saad tugevaks ja karastatuks poisiks.

Maadeuurija puhul võib kindlasti väita, et tõele vastab ütelus – me kõik tuleme oma lapsepõlvemaalt. Kümneaastase poisi tuleviku kujundamisel oli ju tähtsat rolli mänginud ka Venemaa esimeselt ümbermaailmareisilt Võrru saabunud kapten Romberg, nii poisikese fantaasia ergutamisel, kui ka hiljem patroonina selle teevaru peale juhatamisel. Küllap oli nii Joosu kui ka Nursi mõisate miljöö ja loodusel, vanematel, samuti perekonda ümbritsevat haritud sugulastel oma osa selles, et Ferdinandist sai maadeuurija. Kuna just Nursis olles surid kümneaastase Ferdinandi vanemad pooleaastase vahega, siis lasus Vana-Nursi kohal ka tema jaoks kurbade mälestuste vari. Virumaa koolilaste tähelepanu oli hajunud ootamatu korralageduse tõttu lossis, seetõttu polnudki enam lusti pikemalt Ferdinandi poisikesepõlve paiku, ei hobusekoplit ega oja ja tiike üles otsida.

Virumaa reisiseltskond jätkas teekonda Mõnistesse, kuhu oli Ferdinandi viiest orvustunud õest-vennast sugulaste juurde saadetud Ferdinandi õde Lotte. Teda külastas admiral mitmel korral oma pikkadelt reisidelt tagasi tulles. Need külaskäigud oma koduse perekondliku miljööga sütitasid karmide oludega harjunud meremehes unistuse omast kodust ja perekonnast. Kõigepealt külastati Mõniste talurahvamuuseumi ja astuti sisse Eestimaa kõige lõunapoolsemasse põhikooli. Kuigi kell luges küll juba õhtutunde ja väsimus kippus

muljetetulva halvama, eks kõhtu näpistanud ka näljatunne, pakkus suurt huvi vana Mõniste kooli noore direktori jutt koolist, õpetajatest ja õpilastest, kelle jaoks ja kelle nimel kõik siin tehakse. Töötatakse samasuguses majas nagu Nursigi, tehakse ettevalmistusi uue koolimaja ehituseks järgmisel aastal. Direktori sõnade järgi on koolilaste jaoks eeskujuna vanasse puumajja sisse seatud veevõrk, kaasaegsed tualetid, saun, dušširuum ja kaasaegsed kätepesu võimalused. Internet ja majandusmäng naelutasid poisid mõneks ajaks arvutite taha paigale raamatukoguruumi. Igatahes kuulati suure huviga infot kooli ettevõtmistest ja valla volikogu suurt hariduse lembust kooli abistamisele. Külalistele oli üllatuseks ka, et selle kooli „Tootsi peenar“ sai mullu esimese auhinna vabariigis ja et lapsed teisest kuni viimase klassini kooliaias kohusetundlikult töötades oma koolilõunast poole niimoodi tasa teevad, teine pool tuleb vallalt. Direktor lisas vaikselt, et mõnele lapsele on see lõuna ainus korralik toit päevas. Olen kuulnud, et ka paljud maakoolid on oma aiad õpetajatele jaganud ja nii ei lasu enam aiatöö kohustust – nii et ostame poest!

Sealt edasi kulges nii kiire bussisõit kui seda suvised teetööd võimaldasid juba ööbimiskohta Moostesse ja enne seda toiduretkele Põlvas teeäärses poes. Järgmine päev kulges Tartus ja Türi lillelaada (põllu- ja metsatööt tehnika) külastamise järel tagasi kodusele Virumaale. Väike kahetsus jäi hinge, et Tartus ei olnud veel avatud teaduskeskus lastele, mida järgmisel päeval külastas avamise puhul president.

Maadeuurija puhkas oma teekonnalt tagasi tulles reisiväsimust välja Tartus venna peres. Võrumaalt kaasatoodud kerge külmetus tundus kiiresti mööduvat ja juba oligi plaanitatud tagasi koju Roelasse jõuda. Kuid paraku jõudis ennem kohale viimane kutse ja maadeuurija suri 25. mail 1870 Tartus. Seega tahtis saatus, et ta sündis mitte kodus vaid perekonna külaskäigu ajal Pihkvas ja suri samuti mitte kodus, vaid venna juures külas olles Tartus. See fakt on segadusse ajanud nii mõnedki targad raamatukirjutajad, kes on talle viimase puhkepaiga leidnud Tartus Vana-Jaani kalmistul Raadil. Tegelikult süngitati ta mulda Viru-Jaagupi sumuaiale ja Roelas saatsid teda viimasele teekonnale tema asutatud Roela kooli õpilased oma lauludega. Seekord meenutatakse kuulsa mehe 128. surma-aastapäeva Roela Põhikoolis maadeuurija toa avamise, ettekannete ja mälestuspalvusega tema kalmul. Õpilastele jäi vähemalt teadmine, et nad on oma silmaga näinud neid paiku, mida admiral nii soojalt meenutas. Nad tegid sama teekonna tema lapsepõlvemaile läbi, ainult, et nemad said seda teha kaasaegsema sõidukiga ja minevikku vaatamise kõrval tulevikku kavandavalt, sest kool kavatseb endale tulevikus saada kuulsa maadeuurija nime.

Virumaale andis kuulus maadeuurija admiral Ferdinand von Wrangell juba küpse ja ilmanäinud mehena oma kuulsusesära ja proovis oma majandusmehe võimeid. Võib-olla kostis oma kõrgetes ametites mõne kaitsva või soovitava sõnakese selle piirkonna, aga ka Eestimaa eest Peterburis. Laevaehitusdepartemangus valis Virumaa metsad ka oma halduse alla. Roelas kasvas üles tema perekond ja siin Viru-Jaagupis puhkab ta ise kõrvuti talle kõige lähedasemate pereliikmetega. Küllap on lisaks koolile teisigi, kes 25. mail ta kalmu lillede ja küünlaleegiga kaunistavad. Loodetavasti ei kao Virumaalt tema jälg pelga juubelisära järgi. Ja Võrumaagi võiks tema lapsepõlvemaana saada tema kaudu sõbrakäe Virumaalt. Reisijuhiks ja nõuandjaks koolile kõiges selles oli au olla alla kirjutanud.

1998. a. 13.-14. mail Milvi Hirvlaane.

8. HURMI JA JOOSU MÕISATEST ROELA KOOLILE

Tulevase maadeuriija Ferdinand von Wrangelli sünnikohaks sattus juhuse tahtel küll Pihkva, kus ta vanemad viibisid 29. detsembril 1796. Tema isa Peeter Ludvig v. Wrangellit (26.04.1760-26.08.1807) oli ristimisel Peterburis süles hoidnud tulevane tsaar Peeter III. Maadeuriija ema oli Dorothea Margarethe Barbara von Freymann (1796-1806), kelle 1792. a. surnud isale, kindralleitnant Magnus von Freymannile ja emale Catharina Elisabethile (s. von Kründer) kuulusid Joosu (Waimel-Neuhof) ja Hurmi (Hurmy) mõisad. Maadeuriija isa Peter Ludvig läks erru suurtükiväe kaptenina ja ta nimetati vene riigi maamõõdu assessoriks. Maamõõdu ekspeditsioonile Pihkvasse võttis ta kaasa kogu pere.

Hurmi mõis 2000. a.

Hurmi mõis oli XVI sajandil Kõlleste mõisa osa. Mõisa ajalugu märgistavad enamasti dokumendid, mis näitavad, millal ja kellele on mõis müüdud või panditud. Sellest ajast on teada, et Kõlleste mõis kuulus 1545 Tartu stiftfoogtile Elert Krusele. See nimi võiks tuttav olla vendade poolt Võrtsjärve jääauku uputatud Barbara von Tisenhauseni kurva loo kaudu. „Vanemuises“ mängiti seda ooperit ja ka Pantenius on selle loo kirjanduslukku viinud saksakeelse raamatuna „Die von Kellest“ – Kõlleste omad. Ka Aino Kallas on Barbara loo kirja

pannud. Abielu kaudu läks Hurmi mõis edasi Delwigitele, siis Bergile, kelle käes oli Poola ülemvõimu ajal. 1625. a. riigistasid rootslased mõisa ja see läks rittmeister Hans Rothkirchile. Viimane pantis need XVII saj. keskel kahel korral – Jürgen Rothausenile ja 1652. a. Georg Rothkirchile. Hiljem kuulus mõis von Mengdenile, Münnichitele, Mannteuffelitele, Ogelströmile. Seega vahetus tihti omanikke, mis muidugi iseenesestmõistetavalt mõjutasid talurahva olukorda ja põllupidamist ja seda kindlasti mitte paremuse suunas. 1794. a. sai major Ernst von Helmerseni omandiks nii Põlgaste kui ka Hurmi mõis. Helmersen eraldas 1798 Hurmi karjamõisa Põlgastest ja pantis Hurmi kapten Wrangellile, maadeuriija Ferdinand von Wrangelli isale, kellele kuulus ka Neu-Waimel ehk Joosu mõis. Hiljem ostis (sai) Helmerseni proua mõisa tagasi. Mõis läks proua teisest abielust sündinud poegade Hans ja Carl von Tiesenhausenite pantvaldusse. Hurmi mõis sai 1821. aastast Võrumaa praosti Kanepi kihelkonnakooli asutaja ja esimese eestikeelse nädalalehe väljaandja Johann Philip von Rothi poja Gustav David von Rothi omandiks. Hiljem on Hurmi mõis kuulunud tema poegadele, kihelkonnakohtunikule Nikolai Gustav von Rothile (1827-1916), kes oli üks Gustav Davidi viiest pojast. Tema poeg Nikolai Friedrik Karl v. Roth (1889-1970) oli nähtavasti mõisa viimaseks pärijaks. Mõisa säilinud hoone müüri otsaseinal on Nikolai v. Rothi nimi hoone ehitajana 1850. Mõisa ostis eestlane Jaan Klaosson, kellelt mõis riigistati.

Siinkohal on vast otstarbekas märkida, et Hermann von Wrangelli ema oli Helen Caroline Elisabeth Martha Hartmann (*Petrikau bei Lodz 22.01.1911), kes pärines Kanepi praosti Johann Philip von Rothi tütrest Johanna von Rothist (01.12.1804-06.07.1852) ja August Hartmannist V põlvkonnast. Johanna oli Gustav Dawid v. Rothi õde. Seega on Hermann ja Ulrik praost Rothi järeltulija VI põlvkonnas. Johanna Hartmanni järeltulijate arv on praosti laste järeltulijatest kõige arvukam.

Joosu mõis 2000. a.

aastase sõja järel 1763 tunnustuse märgiks Peter III-lt. 1792 abiellus nende tütar Dorothea Barbara v. Freymann Peterburis suurtükiväe kapteni, vene keisririigi maamõõdu assessoriks nimetatud Peter Ludwig v. Wrangelliga, pärast kindralleitnandi surma asus noor perekond Joosu mõisasse elama. Mõisas elas veel ka üks Ferdinandi ema vendadest, kes oli elukutselt arst. Freymannite poolt peaks olema ka ehitatud kahekorruseline kivist Joosu mõisahoonde (mis küll veel püsti seisab, kuid on lagunenu) ja rajatud park ning tiigid. Selles peres sündis 29.12.1796 vanema pojana Ferdinand von Wrangell, kellest sai pärast Peterburi Merekadetikorpuse lõpetamist maadeuurija ja ümbermaailmareisija admiral ja Venemaa kolooniate kindralkuberner Alaskal. Joosu ja Hurmi mõisaid Ferdinandil pärida ei õnnestunud, kuna need läksid 1807 seoses vanemate surmaga ja ootamatu rahakursi muutumise tõttu oksjonile võlgade katteks. Pärast seda on mõis olnud Gustav Dawid von Rothi käes pikemat aega rendil. Hiljem 1909 on selle mõisa ostnud tema pojapoja Gustav Friedrichi noorem poeg, perekonna geneoloog Leonhard v. Roth (*Tallinn 20.04.1882 – Berliin 11.10.1942) ostis oma pärandusosa eest 1909 Joosu mõisa. Kuna põllumajandus talle ei istunud, siis müüs ta 1916 Joosu mõisa ära. Oli abielus Marguerite (Gita) v. Gernetiga. Joosus tegeles Leonhard andmete kogumise, uurimise ja Rothide perekonnaloo esimese raamatu koostamisega 1911.

Nursi mõis 2000. a.

Joosu mõisa ajaloo kohta on märgitud, et mõis on olnud Väimela mõisa ala osa. 1744. a. annetas Väimela mõisa keisrinna Jelizaveta kantsler krahv Bestushev-Rjuminile. Viimane müüs Väimela koos Joosuga 1749 Charlotte Amalie von Müllerile (s. Schilling) ja tema kolmele tütrele. Keskmine tütar sai Joosu mõisa. Joosu mõis on olnud pantvaldus ja koos Hurmi mõisaga ja saanud kindralleitnant Magnus v. Freymanni ja ta abikaasa Catharina Elisabeth von Krüdneri omandiks seitsme-

Vana-Nursi mõis kuulus Ferdinand von Wrangelli ema noorema õe perekonnale. Ferdinand nimetab oma päevikus, et ta saadeti onu Freymanni juurde, sulgudes lisab, et see oli ta ema noorema õe teine abikaasa. Üldiselt ei ole üllatav kui abiellutakse samasse sugukonda kuuluvate inimestega. Samas lisab Ferdinand veel juurde, et poiste jaoks Saksamaalt kutsutud koduõpetaja Knüchtel on õpetanud ka Ferdinand Freymanni, kes oli tema vanem tädi poja tädi esimesest abielust ja Bernhard Freymanni, kes oli Ferdinandiga samaealine. Täditütarde

Grete ja Juliaga kohtus Ferdinand tädi juurde lõunale minnes. Poisid elasid oma õpetajaga

eraldi nn. Hobusekoplis asuvas majas mäe otsas. Nursi uhke mõisahooned on säilinud, tema ajaloo peaks olema koguteoses „Võrumaa“ ja saksakeelsetes allikates pikemalt. Pool sajandit ei ole aga tänapäeva trükistes seda mõisa isegi nimetatud, kuna seal asus ülisalajase vene raketibaasi ohvitseride elupaik.

Toodud andmed on osaliselt avaldatud M. Hirvlaane raamatus „J. Ph. v. Roth“ Tartu 2000, lk. 134-137.

Tartus 1. veebruaril 2001.

9. WRANGELLI TOA AVAMINE 25. MAI 1998. A.

Roela Põhikool lõpetas 1997/98 õppeaasta maadeuuriija admiral Ferdinand von Wrangelli toa avamisega. See üritus sai teoks 25. mail 1998. a. „Auasi on teada ja tunda kodukohast pärit nimekamaid inimesi,“ pöördus Roela kooli direktori Hannes Põllu muuseumi ja infotoa ukse ees linti läbi lõigates õpilaste poole. Vastav tuba on sisustatud Wrangellite järglaste Roela mõisa sugupuu liikmelt Dr. jur. Peter-F. Krienitzilt saadud ning Eesti Meremuuseumis ja TÜ Ajalooarhiivis pildistatud materjalide põhjal. Stendidel olev annab admiralil elust, tema perekonnast ja meresõitudest esialgse ülevaate, mida edaspidi järk-järgult täiendada kavatsetakse. Hiljem lisandusid fotod Wrangellite perekonna vappidest. Seinal ripub suur stend Wrangellite sugupuuga. Huvitavat ekskursiooni meenutab fotoalbum, kus vanemate klasside õpilased käisid Wrangellite emapoolsete sugulaste jälgedes Joosu, Nursi ja Hurmi mõisas Milvi Hirvlaane juhendamisel.

Wrangelli päev jätkus saalis, kus õppealajuhataja Maret Tralla jutustas kooliperele Ferdinand von Wrangelli elust, teadustööst ja seotusest Roelaga. Õpilased esitasid laule ja luuletusi.

Viru-Jaagupi kalmistule Wrangellite matmispaika viidi Ferdinand von Wrangelli surmaaastapäeva (25. mai 1870) meenutama lillekorv.

Roela vana mõisahoone juurde panid õpilased sirguma tammepuukese.

(Pajo, H. Wrangelli päev Roela koolis // Virumaa Teataja 1998)

10. WRANGELLI BÜSTI AVAMINE

10. jaan. 1999. a. kogunes kogu koolipere fuajeesse, et võtta osa Wrangelli büsti avamisest, mille oli puidust valmistanud Roela Põhikooli vilistlane Kuldar Moor.

F. v. Wrangelli büst 2000. a.

K. Moor'i elulugu:

sünd. 25.01.1967. a.

1974-1982 – Roela kool

1982-1986 – õppis Tartu Kunstikoolis puuskulptuuri.

Diplomitöö F. v. Wrangelli büst /kiitusega/

1986 sept. - 1986 okt. – Ed. Vilde nim. kolhoosi puidutsehhi mööblitisler.

1986 nov. - 1988 nov. – nõukogude armee merevägi.

1989 jaan. - 1991 aug. – Ed. Vilde nim. kolhoosi puidutsehhi mööblitisler.

1991 sept. - 1995 juuli – õppis Tallinna Kunstiülikoolis puuskulptuuri.

1996 - tänaseni – firma Moons eksperimentaalosakonna puidutisler.

1993. a. Rahvusvaheline Jääskulptuuride Festival Moskvas III koht (grupitöö).

Alates 1995. a. osavõtt iga-aastasest rahvusvahelisest puuskulptuuride sümposionist.

Käinud mööblimessidel Taanis, Norras, Rootsis ja Soomes.

11. SEINAPILDI AVAMINE 16. APRILL 1999. A.

Roela Põhikoolil oli üks soov, nimelt taotleda koolile maadeuurija Ferdinand von Wrangelli nime. Seoses muude ettevalmistustega selleks tähtsaks sündmuseks tekkis mõte koolimaja fuajee tühjale seinale teha Wrangelli ja merega seotud pilt. Meremaali sünnis on süüdi õpetajad. Eskiisi tegi Tudu kooli direktor Riho Mäe. Maret ja Rein Tralla ning Enn Roos aitasid seda seinale maalida.

Seinapildi avamine 16. aprill 1999. a.

Seinapildi avamine toimus 16. aprillil 1999. a. kell 13.00. Pildilt eemaldasid katte Roela Põhikooli direktor Andy Tilk ja vallavanem Hannes Mets. Seejärel võttis sõna Maret Tralla:

„Kevad poeb uksest-aknast sisse ja teeb meele rõõmsaks. Küllap on teiegagi nii. On imevahva hommikul ärgates näha akna taga päikesesärast kuldset maailma. Isegi vahetevahel näkku tuhisev jäine tuul ja sahmakas vihmavett ei suuda tuju rikkuda.

Ning kui vaikselt oled, kuuled kevade hääli. Neid on lõpmata palju.

Varblased siutsutavad juba varavalgest. Tihase ti-ti-tii on nii hele ja kirkas, et sellega võiks jääd purustada.

Pildi autori R. Mäe tänamine 1999. a.

Vesi poriloikudes lirtsus kummiku all hoopis lustlikumalt kui sügisel. Ja inimesed aevastavad, kõhivad nuuskavad hoopis rõõmsamalt – nagu ikka kevadeti.

On veel salajased hääled – need mida palja kõrvaga ei kuule, aga mis kindlasti on. Näiteks need krabinad ja mühinad, millega esimesed rohulibled läbi mullatükikeste ülespoole sirutavad. Lumikellukesed tilisevad, kui tuul neid kiigutab. Punga pruun kest praksatab, kui lehed sealt välja pungitavad.

Ja kõikide nende häälte seas on veel üks – see on sinu südame hää. Sa kuuled teda, kui vaatad hoolega äsjaavatud pilti. Mida ta jutustab sulle? See hää ja tunne on igäühel erinev. Nii see peabki olema.

Pildi tegemisel oli abilisi ja nüüd tutvustan neid teile. Riho Mäe joonistas pildi paberile. Rein

Tralla kandis suurendatult pildi seinale. Enn Roos oli värvimisel suure töö tegija. Oli meeldiv teiega koos tööd teha. Ja tänutäheks lillekimbud.“

Sõnavõttuga esinesid veel direktor Andy Tilk ja direktor Riho Mäe, vallavanem Hannes Mets. Omaloomingulisi luuletusi Wrangellist lugesid: Karl Essi 5. kl. ja Rita Ehasalu 5. kl.

WRANGELL

Nimeks on tal Ferdinand,
lisaks veel ka Wrangell.
Pärit on ta Saksamaalt,
elas Roela maadel.

Wrangell oli kuulus mees,
meelitasid mereveed.
Avastas ta uusi maid,
paljud sellest targaks said.

Roelas on tal mõis,
seda ehitada võis.
Mõisa ääres ilus järv,
majal kollane on värv.

Palju lapsi oli peres,
seiklusvaim tal oli veres.
Jõudis Siberisse välja,
tihti tundis suurt nälga.

Jaagupis nüüd puhkab ta,
Eestimaa mullas.
Ei teda rahvas unusta,
meie kangeline ta...

Karl Essi 5. kl. 1999. a.

WRANGELL

Wrangell oli tubli mees,
kes seilas maailma vees.
Tal polnud suurt rikkust peres,
kuid unistas maailmamerest.

Ta läks ära kaugele merele,
head aega ütles oma perele.
Nad kõik olid nii kurvad,
nagu talvel pajuurvad.

Wrangell oli kaua ära,
see tekitas suurt kära.
Kuid lõpuks koju tuli ta,
see ju oli ta kodumaa.

Rita Ehasalu 5. kl. 1999. a.

Seinapilt 1999. a.

Kogunemisel laulsid ka Roela Rahva Maja naisansambel ja kooli mudilaskoor. Kuulutati välja konkurss seinapildi nime leidmiseks.

Nii ilmestabki alates 16. aprillist 1999. a. Roela kooli avarat fuajeed suur meremaal, mille loomiseks andsid innustust maailma-vees seilaja Wrangelli teod.

12. KODULOOPÄEV 25. MAI 1999. A.

Esineb pr. M. Hirvlaane 1999. a.

Esineb pr. L. Kongo 1999. a.

mustade triipudega.

Taevas oleks täis nagu suuri värvilisi linde, kes valvavad kuningannat kurjade nõidade ja vaimude eest, kes tahavad talle liiga teha.

See pilt on üks jääkildude vallatu mäng.

Meremaal

See maal on väga omapärane ja esmapilgul just nagu ei kujutakski midagi. Kuid kui seda pikemalt silmitseda, võib sealt nii mõndagi välja lugeda. Mina näen seal näiteks delfiini, kes ujub jääkattest vabaneval merel. Kindlasti on see maal seotud mere ja Wrangelliga, sest sel on kasutatud palju sinist värvi ning kuna Wrangell oli meresõitja, siis viitab see ka temale.

25. mail 1999. a. kell 13.30 kogunes koolipere aktusele, et tähistada F. Wrangelli surmaaastapäeva. Avasõnad lausus kooli direktor Andy Tilk. Pärast väikest muusikapausi anti sõna ühele külalistest pr. Hirvlaanele – TÜ teadustöötajale, kes rääkis Ferdinand von Wrangell „Virus-Võruni“. Seejärel esines pr. Kongo Eesti Loodusuurijate Seltsi teadussekretär teemal Ferdinand von Wrangelli sõbrad ja reisikaaslased. Sellel aktusel kuulutati ka välja seinapildi nime konkursi tulemused. Võitjaks osutus Allar Eskel pildi nimega „Jää vallatud mängud“. Loeti ette ka kolm parimat kirjutist teemal „Mida näen pildil?“ (Allar Eskeli töö „Jää vallatud mängud“, Ilona Mäe „Meremaal“ ja Mari-Liis Rootsi töö „Wrangelli seinapilt“).

Jää vallatud mängud

Ma näen seal pildil värvilisi jäämägesid, mis asuvad mere keskel ja seal on jäätükkidest ehitatud Wrangelli laev, mis on kirevates värvides ja see viib unistuste maale. Selle suure laeva kõrval on veel palju teisi väikseid paate, mis on samuti ehitatud värvilistest jääkildudest. Nendes paatides on Wrangelli ustavad abilised.

Wrangell on jõudnud oma jäälaevaga ilusasti kaljule, kus elab jääkuninganna ja tee, mis viib neid kuninganna juurde, on teistest erinev, see on tähistatud

Nüüd, kus ma olen seda pilti süvenenud pilguga vaadanud, tundub mulle, nagu oleks seal uppuv laev. Iga kord, kui pea hetkeks kõrvale pööran ja siis uuesti pilti vaatan, näen erinevaid asju. Keegi ei saa ütelda, et seal on kujutatud midagi kindlat. Igaüks näeb seda, mida ta näha tahab. Kui seda maali väga kaua vaatan, tunnen endas suurt tühjust. Ma ei oska seletada, miks see nii on – seda peab iga inimene ise tundma.

Wrangelli seinapilt

Esimese klassi õpilase jaoks on see pilt võib-olla tavaline kirtsa-kärtsa, aga tegelikult on see ühe kuulsa mehe elulugu ja unistus. Pilt näitab austust ja imetlust.

Kui mina oleksin Wrangelli asemel, tunneksin uhkust, kuid seda ka ainult võib-olla. Temal õnnestus oma unistus ellu viia. See pilt on tema – niisuguse mehe austuseks. Siin peegeldub tema elu, tema tahe, tema unistus, tema püüded ja kõige tähtsam, see pilt näitab tema elulugu. Seal on laev, mis oleks justkui mere all ja tagurpidi. See kujutab aega, kui ta oli noor ja polnud kõige rikkam. Laev, mis on jääpanga tipus, kujutab tema saavutusi oma kuulsuse tipul.

Ühesõnaga – Wrangell annab sellele pildile loo. Ja see andis mulle edasi Wrangelli loo.

Fuajeesse oli välja pandud näitus Wrangelli kivimite kollektsioonist. Vitriinid näituse jaoks tegi sponsorluse korras Toomas Väinaste firma.

Ekspositsioon kooli fuajees 1999. a.

Aktus lõppes võimsa poiste ja Roela Rahva Maja meeste ühislauluga „Sõdurid“ (1999).

Lillekorvi Viru-Jaagupi kalmistule Ferdinand von Wrangelli hauale viisid meie külalised pr. M. Hirvlaane ja pr. L. Kongo koos direktor A. Tilga ning õpilasesindajatega (1999).

13. FERDINAND VON WRANGELLI SÕBRAD JA REISIKAASLASED

Ferdinand von Wrangellil (1796-1870) oli palju sõpru. Nendega peetud kirjavahetus, mis paikneb nii Tartu Ajalooarhiivis kui ka teistes arhiivides, peegeldab tema suhteid ja tõekspidamisi. Käesolevas lühiülevaates on peatunud peamiselt neil, kellega tal oli kõige pikemaajaline side. Selleks oli tema õpingukaaslane Peterburi kadettkoolis ja hilisem reisikaaslane Peter Anjou (1796-1869). Kõige mahukam kirjavahetus on olnud tal aga teise eakaaslase Friedrich Benjamin Lütkega (1797-1882).

Kõigepealt Anjoust. Anjou vanaisa oli 18. sajandil Moskvasse sisserännanud Prantsusmaalt, isa oli juba Venemaa alam, kes töötas meditsiini alal. Peter Anjou sai erihariduse merekorpuses. Mereväe kadettkorpuse ca 600 kasvandiku hulgas oli sel ajal 20 saksa päritoluga noormeest. Nendest Ferdinand van Wrangell, tema tädi poeg Wilhelm von Wrangell ja Peter Anjou moodustasid omaette rühmake. Pärast mitšmani eksami andmist 1815. aastal said nad kõik kolm, nagu seda olid soovinud, tööle Tallinna. Ferdinand von W. koos Anjouga said balti laevastiku 19. ekipaazi koosseisu, Wilhelm von W. kui hea prantsuse ja inglise keele oskaja sai tööle Hamiltoni juurde. Peamiseks tõmbejõuks Tallinna tööle taotlemisel oli asjaolu, et Wilhelmi vanemad olid vahepeal Võrust Tallinna elama asunud ja kohtlesid ka Ferdinandi kui oma poega (selleks ajaks olid Ferdinandi enda vanemad juba mõlemad surnud). Nad mõlemad – Anjou ja Ferdinand komandeeriti onu kaasabil admiral Lohmanni juurde adjutantideks (admiral Lohmanni naine oli sünnilt Wrangell). Kuna Ferdinandi peres toimuvast seltskondlikust elust ei hoolinud, süvenes ta keelte õppimisse ja reisikirjelduste uurimisse. Läheneva talve tingimustes, kui jääolud ei võimaldanud Soome lahel laevaliiklust, paigutati ohvitserid koos madrustega maale, kus jätkus teenistus. Nii paigutati madrused küladesse ja ohvitserid lähedalasuvatesse mõisatesse – Ferdinand koos 30 madrusega Adam Johann von Krusensterni Lohu mõisa, Wilhelm Tohisiisse ja Anjou Kohila mõisa. Side nende vahel jäi püsima. Koos Anjouga mängis Ferdinand hiliste öötundideni malet. Krusenstern õpetas koos oma vanema pojaga Ferdinandile inglise keelt. Viimane aga õpetas omakorda Otto von Krusensternile algebrat. Kevadel taasalanud õppereisidest Balti merel võtsid Ferdinand ja Anjou osa fregatil „Autroil“.

1816. aasta suvel kuulis Ferdinand von Wrangell Peterburist Tallinna reidile saabunud luubil sõitnud õpingukaaslaselt mitšman Demidovilt, et lähemal ajal kavatsetakse korraldada Golovnini juhtimisel sõjalaeval ümbermaailmareis, mis oli sel ajal üsna haruldane nähtus. F. von Wrangell palus A. J. von Krusensternilt, et see mõne sõnaga toetaks Golovnini ees tema kaasavõtmist madrusena ja kuulis hiljem Krusensternilt, et Golovnin tahtvat teda enne näha. Suurte raskustega õnnestus tal Peterburi jõuda, kusjuures teenistuskohas oli ainult Anjou asjasse pühendatud. Ta pöördus kapten Vassili Mihhailovitš Golovnini kui plaanitud ekspeditsioonijuhhi poole, kes lubas teha kõik võimaliku tema reisile kaasasaamiseks. Peagi saabuski Wrangelli nimetamine sõjalaevale „Kamtšatka“ kapten Golovnini komando all. Golovnini äraoleku tõttu registreeris Wrangelli laeva meeskonda vanemohvitser Matvei Ivanovitš Muravjov. Muide ka edaspidi etendasid nii Golovnin kui ka Muravjov Wrangelli elus küllaltki olulist osa.

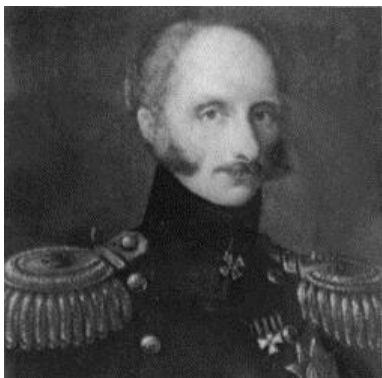

„Kamtšatka“ komandör
Vassili Golovnin.

Vassili Mihhailovitš Golovnin (1776-1831) oli otsusekindel,

kogenud, laialdaste teadmistega merekapten, kes oli oma nooruses teeninud mitšmanina inglise sõjalaevadel ja teinud palju kaugeid merereise. Ta oli praktilises nutikas meister ja temalt võis palju õppida. Puuduseks oli vaid see, mida ka Wrangell hiljem enda veaks pidas, et ta osutas kõigele välisele, nii tehnilises kui elegantsi mõttes, vähe tähelepanu.

1817. aasta septembris lahkus „Kamtšatka“ Kroonlinna reidilt. Reis kestis 2,5 aastat. Sellel reisil sõlmis Wrangell oma kaasohvitseri mitšman Lütkega sõpruse, mis jäi kestma eluajaks.

F. B. Lütke.

Friedrich Benjamin Lütke oli sündinud Peterburis teadusliku riiginõuniku, tolliinspektori Peter August Lütke pojana. Pärast kahte ümbermaailmareisi (1817-1819 ja 1826-1829) oli ta 1832. a. suurvürst Konstantini kasvataja ja hiljem tema kuraator. Ta sai 1855. aastal admiralititli ja ülendati 1866. aastal krahviseisusesse. Peale selle oli ta üks Keiserliku Vene Geograafia Seltsi asutajaid ja selle president, samuti Peterburi Teaduste Akadeemia president. Lütke oli Wrangellile suureks eeskujuks. Ta oli saanud Engelite peres oma vanema õe juures hea kasvatus ja kooli. Jäänud puutumata karedast ja ühekülgsest korpuseelust, astus ta oma õemehe soovitusel nimeka mereväeohvitseri Ivan Savviš Sulmerevi juurde teenistusse. Wrangell märkis, et Lütkega suhtlemisest oli talle palju kasu.

Kuna Lütke tutvusringkond oli hoopis laiem, keelteoskus parem ja seltskondlik lävimine ei tekitanud mingeid pingeid nagu see oli omane Wrangellile, seetõttu oli temalt palju õppida. Laevareisil viibides oli neil palju ainet vestlusteks, sealhulgas ka diskuteerimiseks. Kuna Lütke oli lugenud palju pantsuskeelset kirjandust, tundis Voltairei ja entsüklopediste, oli tema oma vaimus prantsuspärase suuna esindaja. Seetõttu ei harmoneerunud nende arusaamad paljudes asjades. Wrangell oli põhiliselt instinktiivselt uskuv kristlane, kuid ta ei olnud oma usus nii kindel, et see oleks teda täielikult rahuldanud. Ta seostas kindlaid moraalinõudeid kristlike tõekspidamistega. Lütke oskas mõlemaid eristada: moraal ja intellektuaalne haritus olid tema meelest peamised asjad, religioosne kristlik uskumine aga oli tema meelest kõrvalise tähtsusega. Viis aastat hiljem, kui Wrangell Siberist ja Lütke Arhangelskist tagasi pöördus, olid nende seisukohad nendes küsimustes omandanud vastupidise suuna. Lütke kirjutas Wrangellile on juttu kahest tähtsast teineteisele järgnenud sündmusest 1825. aastal lõpul: Aleksander I surmast ja 14. detsembri ülestõus. Tema hinnangut neile sündmustele Wrangell ei pooldanud. Sellelgi vaatamata leidis Wrangell Lütke kirjadest alati tuge ka kaugetel inimtühjadel aladel viibides. Oma varasemal ühisreisil olid nemad ainsad, kes päevikut pidasid. Kahjuks hävis Wrangelli küllalt mahukas reisipäevik, mille ta oli Anjou vanemate majja hoiule andnud, 1827. aastal seal puhkenud tulekahjus.

Kuna Wrangell oli end sellel esimesel maailmareisil näidanud võimeka meremehena, ülendati ta Peterburgi naasmisel leitnandiks. Golovnin tegi talle ettepaneku juhatada ekspeditsiooni Ida-Siberi rannikule, mille ta rõõmuga vastu võttis. Siberi põhjarannik oli sel ajal veel täiesti uurimata ala. Puudusid kaardid ja täpsed kohamäärangud. Selle lünga täitmiseks geograafilistes teadmistes otsustas keiser Alexander I saata sinna 2 ekspeditsiooni täpseteks mõõdistamiseks ja kaardistamiseks. Sel ajal kui Wrangell end Siberi reisiks ette valmistas, sai Lütke ettepaneku reisiks arktilistele aladele, kust ta Siberi reisi alguseks ei olnud veel tagasi saabunud.

1820. aasta märtsis saadeti 2 iseseisvat (teineteisest sõltumatut) ekspeditsiooni Peterburist teele. Neist ühte juhtis Anjou, teist Wrangell (kes oli siis 23 aastane). Kuni Moskvani reisiti üheskoos, siis läksid nende teed lahku. Wrangell siirdus Moskvast kohe edasi, Anjou aga jäi

ootama paremat teed instrumentide transportimiseks. Irkutskist lähetas Wrangell 16. juunil 1820. a. esimese reisikirja Lütkele ja edaspidi andis ta reisi tulemustest Lütkele pidevalt informatsiooni. See kirjavahetus kestis 50 aastat ja annab hea ettekujutuse mitmesugustest muudatustest, mis selle aja jooksul maailmas toimusid.

Irkutskis kohtus Wrangell taas Anjouga. 24. juunil lahkusid nad oma meeskonnaga Irkutskist, et siirduda Jakutskisse. Siin läksid nende teed lahku. Anjou sõitis mööda Leenat allavoolu. Wrangell jäi ootama talveteed, et oma eelseisva rännaku lähtekohta – Nizne-Kolõmskisse jõuda. Mõlemal ekspeditsioonil kaardistati Põhja-Jäämere Siberi rannikut, püüdes suurte raskustega võideldes tungida üha kaugemale rannikust. 1922. aasta kevadel kohtus Wrangell Pohhotskis veel kord selle reisi kestel oma sõbra Anjouga. Koos sõideti Nizne-Kolõmskisse, kus nad tegid Siberi kubernerile Mihhail Mihhailovitš Speranskile ettekande oma reisi tulemustest. Raportid saadeti koos Speranski arvamusega Peterburgi läbivaatamiseks Riikliku Admiraliteedi Departemangu koosolekul. Seal tunnistati, et Wrangelli ja Anjou ekspeditsioonid on kaardistanud Põhja-Jäämere Siberi rannikuala küllaldase eduga. Krusenstern ja Golovnin ei pidanud seda seisukohta piisavaks ja esitasid ekspeditsioonide juhid koos meeskondadega autasustamiseks. 13. veebruaril vaadati ettepanek uuesti läbi ja tunnistati, et Wrangell ja Anjou koos oma kaaslastega väärivad täiel määral autasu nii talutud suurte raskuste ja ohtude kui ka Põhja-Jäämere Siberi ranniku kaardistamisel saavutatud edu tõttu.

Pärast seda ühisreisi jäid Wrangelli ja Anjou sidemed kirjavahetuse tasemele. Wrangell siirdus 1825. aastal Golovnini ettepanekul luubil „Krotki“ oma teisele ümbermaailmareisile. Anjou võttis samal aastal osa hilisema feldmarssal Friedrich Wilhelm Rembert von Bergi juhitud Kaspia ja Araali mere rannikualade uurimisreisist.

Golovnini juhitud ümbermaailmareisil 1817-1819 oli kaasas mitšman (hiljem leitnant ja 1867 aastast admiral) Fjodor Fjodorovitš Matjuškin (1799-1872), kes võttis osa nii Wrangelli Ida-Siberi reisist kui ka tema teisest ümbermaailmareisist „Krotkil“. Ida-Siberi reisil näitas end visa ja püüdliku meremehena, kellel võrdselt Wrangelliga tuli ületada tohutuid raskusi. Teisel ümbermaailmareisil aga ilmnis lünk tema ustavusest. 1827. aasta veebruaris kirjutas Wrangell Lütkele, et leitnant Matjuškin on salaja tema vastu intrigeerinud ja katsunud meeskonda komandandi vastu üles ässitada. Selle vandenõu avastas Wrangelli kaasmaalane mereväearst Erich August Kyber (1794-1855), kes oli samuti kaasas Wrangelli kahel viimati nimetatud reisil. Sellest asjaolust tingituna oli Wrangell nii pettunud ja väsinud, et ei tahtnud enam uut reisigi ette võtta. Naasnud oma teiselt ümbermaailmareisilt määrati ta ehitatava fregati „Elisabeth“ komandöriks. See eeldas mõnda aega tegutsemist maal, mis oli Wrangellile täiesti vastumeelne. Kuna see oli keisri käsk, ei õnnestunud seda muuta. Seda aega kasutas Wrangell Siberi reisimaterjalide läbitöötamiseks, mida varem polnud aega teha. Reisikirjeldus ilmus 1839. a. Georg von Engelhardti saksakeelses töötluses pealkirjaga „Reis längs der Nordküste von Sibirien und auf dem Eismeer in den Jahren 1820-1824“. Sellele oli eessõna kirjutanud kuulus saksa geograaf Carl Ritter.

Kuigi Wrangell lõpetas oma reisikirjelduse 1828. aastal Kroonlinnas ja esitas selle mere-ministeeriumi teaduslikule komiteele, õnnestus see alles 1841. aastal Venemaal välja anda. Teaduste Akadeemia venekeelsel väljaandel oli juures lisa, mis sisaldas märkusi Põhja-Jäämere, virmaliste, meteoroloogiliste ja magnetiliste nähtuste kohta. Lisa ettevalmistamistes võttis osa Tartu Ülikooli rektor Georg Friedrich Parrot, kelle juures Wrangell käis konsultatsioonis enne reisile asumist.

Enne nende tööde avaldamist koostas väljapaistev dekabrist Gavril Stepanovitš Batenkov, kes oli Siberi kindralkubeneri Mihhail Mihhailovitš Speranski kaastööline, Wrangelli ja Anjou aruannete põhjal kaks artiklit.

Peterburis külastas Wrangell aeg-ajalt ka toetajat Nikita Mihhailovitš Muravjovi (1796-1843), endist Ameerika kolooniate valdajat. Temaga arutas ta probleeme, kuidas leida töökohta, mis võimaldas loodavat peret toita. Muravjovi eestkostel pakkuski Golovnin talle Vene-Ameerika kolooniate asevalitseja kohta ja kinnitus selle kohta tuli kõige kõrgemalt poolt 1829. aastal. Samal aastal Wrangell abiellus ja sai kaasavaraks Roela mõisa, mis oli küll rendile antud. Seetõttu tuli tal pärast Vene-Ameerika kolooniate valitsemise lõppu ja sellele järgnenud riigiteenistust siirduda alguses sõbra Lütke mõisa. Nimelt oli Lütke 1849. aastal ostnud endale Eestimaal kinnisvara – Avanduse mõisa, mis asus Roelast 18 versta kaugusel. Kuna rentnik pidi rendilepingu kohaselt alles aasta pärast lahkuma, kolis Wrangell alguses koos abikaasaga Avandusele. Seal arenes tal elav suhtlemine naabritega. Kaugemas naabruses oli Piibe mõis, mis kuulus Karl Ernst von Bearile (1792-1876). Mõlemad silmapaistvad mehed olid alles hilistel eluaastatel teineteist tundma õppinud. Põhjuseks oli asjaolu, et Bear õppis Tallinna rüütlikoolis ja toomkoolis. Pärast Tartu Ülikooli lõpetamist siirdus ta tööle Königsbergi. Pärast isa surma pidi ta mõisa valitsemise üle võtma. Kuna Peterburi Teaduste Akadeemia pakkus talle soodsamaid töötingimusi, siis asus ta 1834. aastal elama Peterburgi. Seal õppisidki nad pärast seda kui Wrangell oli Alaskalt tagasi pöördunud, teineteist tundma. Tihe täiuslik sõprus sidus neid kogu hilisema elu. See põhines ka maailmavaatelisel ühtsusel.

Olete oodatud
F. v. Wrangell'i nim.
Roela Põhikooli
nimetahvli avamisele
26. mail 2000.a.
kell 13.⁰⁰

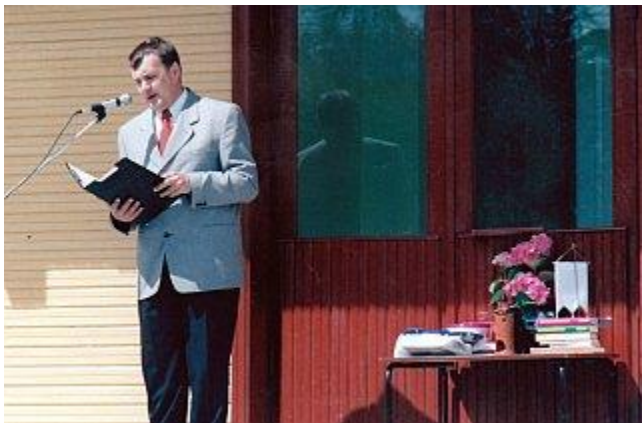
F. v. Wrangell'i nim. Roela Põhikool

Ah, mu armas Roela, võta mind
ometi ükskord oma vaiksesse, õdusasse
majja, mitte kui saabuvat ja jälle kiiresti
lahkuvat külalist, vaid kui sinu õhku
hingavat ja sinu leivast toituvat
pereliiget, nii kauaks, kuni väsinud keha
kokku vajub ...

Katkend F. v. Wrangell'i kirjast

14. NIMETAHVLI AVAMINE

26. mail kell 13.00 2000. aastal avati Roela koolimajal uus nimetahvel, sest juba 5 kuud kandis kool kuulsa meresõitja ja Arktika-uurija Ferdinand von Wrangelli nime.

Direktori avakõne 26.05.2000. a.

kooli õppesuundi – ajalugu, arvuti-õpetust, majandust – koos edasiviiva purjega. Nimetahvli õnnistas diakon Herki Talen Viru-Jaagupist. „Mul on väga hea meel, et Roela kool jäädvustas Wrangelli nime, et see sündis meiega koostöös ja ka Vinni vald oli sellega nõus,“ ütles Hermann von Wrangell, toonitades, et Eesti on muutumas ajaloo suhtes avatumaks.

Pro Scola fondi juhtiv Hermann Wrangell, Wrangellite Rootsis elava Malmströmide pere esindaja, samuti üle maailma laiali paisatud Wrangellite suguvõsa ühenduse esimees Ingela Storhas (sünd Wrangell) kinkisid koolile raha nimetahvli eest tasumiseks, arvutite ja saksa keele arvutiprogrammide muretsemiseks. „Olime rõõmsalt üllatunud, kui Hermann võttis meiega ühendust ja teatas, et kool soovib endale meie esiisa nime. Olime kohe valmis seda toetama,“ ütles Ingela Storhas rahaümbrikke üle andes ja lapsi magusa kotiga rõõmustades.

Kohal oli ka naisliinipidi Wrangellite suguvõssa kuuluv Roela-Uuemõisa omanik Peter Krienitz, kes hakkas kooli üheksakümnendate aastate algul esimesena admiral elu ja tegevuse uurimisel abistama. Rootsist oli veel Roela suursündmusele kaasa elama tulnud koolisõbrad Järvsö Põhikoolist.

Ferdinand von Wrangelli mälestuseks ja 130. surma-aastapäeva tähistuseks viis kooli esindus pererahulasse lillekorvi. Karl Essi luges omaloomingulise luuletuse „Mu kodukoht Roela“.

Sel reedesel päeval, kui pidulik sündmus aset leidis, oli Eestimaa ilm tormine, mis viis tahes-tahtmata mõtted kaugete aastate purjetamiseni, kus ka admiral Wrangelli ei oodanud mitte peegelsile vesi. Tuulemühina saatel eemaldasid õpilaspere ees nimesildilt katte kooli direktor Andy Tilk, Saksamaal elav Wrangellite järeltulija Hermann von Wrangell ja Vinni valla-vanem Hannes Mets.

Admirali suguvõsa liikmete soovil on Britt Urbla kujutatud tahvlil Ferdinand von Wrangelli nimi ja kooli uus logo. Kolm väikest sammast sümboliseerivad

Nimesildilt katte eemaldamine 26.05.2000. a.

MU KODUKOHT ROELA

Üks armas küla Eestis on,
sel Roela nimeks antud!
Ta asub Lääne-Virumaal,
ja kaardilegi kantud.

Meil mändidega mägi on
ja tiigikesi mitu.
Ma saan siin suvel supelda
ja talvel suusasõitu.

Mul kallid on mu kodu, kool,
siin kasvan, spordin, targaks saan.
Siin põldu harib põllumees,
et leiba jätkuks kõigile.

Vasakult: K. Moor, P. Krienitz, D. Jürgens, K. Essi, H. v. Wrangell ja M. Tralla (26.05.2000. a.).

Asutati kooli aroomat, kuhu kanti esimesed 7 nime. Need on kooli arengule kaasa aidanud Hermann Wrangell ja Peter Krienitz, Wrangellite suguvõsa sidemed loonud Hannes Põllu, fuajees oleva admiralisti büsti looja Kuldar Moor ja suure seinamaali „Jää vallatud mängud“ autor Riho Mäe. Aroomatusse kanti ka Roela ajaloo ja kodu-uurimise (selle jäädvustamiseks sündis Wrangelli klass) korraldaja, õppealajuhataja Maret Tralla ning õpilaste, ajaloo-olümpiaadil silma paistnud Daisy Jürgens ja Karl Essi nimi.

(Pajo, H. Roela Põhikooli ehib Wrangelli nimesilt. Virumaa Teataja 2000. a.)

Diakon Herki Talen õnnistab koolimaja 26.05.2000. a.

Esineb H. v. Wrangell 26.05.2000. a.

Kooli esindajad viivad lillekorvi Wrangellite pererahulasse Viru-Jaagupi kalmistule 26.05.2000. a.

KOKKUVÕTE

Minu kodupaik Roela on suurt osa etendanud Eestimaa kultuuriloos. Meil on oma kuulsused – maadeuuri ja admiral Ferdinand von Wrangell (1796-1870), novellist ja tõlkija Mihkel Järna (1899-1793), sõnakunstnik Imbi Valgemäe (1923-1960) ja tublid töönimesed.

Käesolevas töös püüdsin anda ülevaate ühest kodupaiga kuulsusest – admiral Ferdinand von Wrangellist, kelle nime kannab minu kool. Töö annab ülevaate sellest, mida tegime nime taotlemiseks.

Oleme oma tundides Wrangelist üsna palju rääkinud, uurinud nende sugupuud, kirjutanud luuletusi ja jutte, joonistanud vana ja uut mõisa.

Traditsiooniks on saanud, et iga aasta 29. detsembril kooli delegatsioon võtab osa admiralist sünniaastapäeva tähistamisest Tartu Ülikooli Ajaloomuuseumis ja jõulupeost Roela Uusmõisas. Uusmõis kuulub Wrangelli pärijale Peter-Friedrich Krienitzile. Sidemed Wrangelli linnaga on loodud, peame kirjavahetust ja saadame pakke.

Huvitav oli tööd koostada teadmisega, et nähtud vaev ja aeg, mis oli seotud materjali kogumisega, ei ole osutunud kasutuks, et olen suutnud säilitada tulevastele põlvedele küllaltki huvipakkuva materjali admiralist elust, tegevusest ja sündmustest, mis on seotud nime saamisega.

Head sidemed on koolil Tartu teaduritega Milvi Hirvlaane ja Linde Kongoga. Tänu nende abile on Wrangell meile paljuskorral tuttavaks saanud.

Kodu-uurimuslik töö „Nii see nimi tuli...” omab praktilist väärtust, sest seda saab kasutada kodupaiga koduloo tutvustamisel õppetundides ja klassivälises tegevuses.

Nii see nimi tuli – Ferdinand von Wrangelli nimeline Roela Põhikool.

KASUTATUD ALLIKATE JA KIRJANDUSE LOETELU

1. Kirjalikud allikad

1.1. Käsikirjad

- 1.1.1. Ferdinand Wrangell ja Viru-Jaagupi: Kodu-uurimistöö / Juhend. M. Tikop. Viru-Jaagupi 8-klassiline kool. Käsikiri Roela Põhikoolis.
- 1.1.2. Roela kooli kroonikaraamat. Käsikiri Roela Põhikoolis.
- 1.1.3. Roela Põhikooli arengukava 1997-2001. Käsikiri Roela Põhikoolis.

1.2. Kirjavahetus

- 1.2.1. Kirjavahetus M. Hirvlaanega. 1998-2001. Säilitamisel Roela Põhikoolis.

1.3. Perioodilised väljaanded

- 1.3.1. Pajo, H. Wrangelli päev Roela koolis // Virumaa Teataja. 1998. a. 28. mai.
- 1.3.2. Pajo, H. Kool jäädvustab maadeuuri nime // Virumaa Teataja. 1999. a. 20. november.
- 1.3.3. Pajo, H. Roela Põhikooli ehib Wrangelli nimesilt. 2000. a. 30. mai.
- 1.3.4. Pakkanen, H. Roela kool valmistub tähistama kahekümnendat sünnipäeva // Koduvalla Sõnumid. 1999. a. detsember.

2. Kirjandus

- 2.1. Admiral parun Ferdinand von Wrangell 1796-1870 200. Sünniaastapäeva sümposiooni ettekanded 3.1; 3.2. Trt. 1999.
- 2.2. Prospekt Roela. Kohtla-Järve. 1991.

3. Fotod

- 3.1. Andy Tilk, Asser Tralla ning tundmata fotograafide tööd erakogudest. Säilitamisel Roela Põhikoolis.

LISAD

LISA 1

KOOPIA

Vinni Vallavolikogu

MÄÄRUS

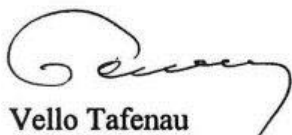
Pajusti

14.detsember 1999 nr 44

Roela Põhikooli nime muutmine ja põhimääruse kinnitamine

Võttes aluseks Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse (RT I 1993,63,892;1999,42,497;1999,79,730) paragrahv 12 lõige 4, Roela Põhikooli taotluse, Roela Osavalla Halduskogu ja Vinni Vallavalitsuse soovitus ning Fondation von Wrangell'i kirja, Vinni Vallavolikogu **m ä ä r a b**:

1. Muuta Roela Põhikooli nimi alljärgnevaks:
Ferdinand von Wrangelli nimeline Roela Põhikool.
2. Kinnitada Ferdinand von Wrangelli nimeline Roela Põhikool põhimäärus (lisatud).
3. Määrus jõustub 20. detsembril 1999. a.

Vello Tafenau
Esimees